Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-нээ гарана | № 116 (16339) | 1983 оной майн 18, среда | Сэн 3 мүнгэн.

БУРЯАДАЙ АССР-60

НАЙДАМТАЙ ҺУУРИ ТАБИГДАНА

Байгша ондо Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой механизаторнууд баян ургасын бата найдамтай һуури табихын тула эдэ үдэрнүүдтэ эршэтэйгээр хүдэлжэ байна. Эдэнэр нёдондо гектар бүриһөө оройдоол 8,4 центнер ороохо хураажа абаа һэн. Харин энэ жэлдэ тэрэнээ хоёр дахин дээшэлүүлхээр хараална.

Тус ажахын таряашад мүнөө жэлдэ 1450 гектарта ороohото, 300 гектарта силостэ орохо ургамалнуудые, 80 гектарта хартаабха, 150 гектарта куузику, 5 гектарта овощ, 20 гектарта олон жэлэй ногоо тариха түсэбтэй. Энэ харюусалгатай хаһада тэдэнэр ажалдаа хамтын подрядай гурим нэбтэрүүлһэн байна. Жэшээлхэдэ, Хуурай-Һубагай тракторна бригада (бригадирынь А. С. Манзаев), газар хахалдаг звено (даагшань С. Ш.-Д. Торгобаев). Таһархайн тракторна бригада (бригадир Д.-Ж. Ц. Улзаев) энэ шэнэ онол аргые үргэнөөр хэрэглэжэ, ажалдаа үндэр дүн туйлана. Мүнөө һүүлэй дүнгөөр таряан ажал эрхилэгшэд 250 гектар газар хахалаа, 400 гектарта культиваци хээ, 309 гектар таряалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ гаргаа, хараалһан саг соогоо газарай хүрьһыень борнойлоо.

Энэ харюусалгатай хаһын үедэ районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй тракторист Виктор Аркадьевич Попов Т-150 түхэлэй трактораар үдэртөө дунда зэргээр 3036 гектар. газарта культиваци үнгэргэжэ, түсэбөө 130 процент болгоно.

Таряашадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Тус мүрысөөнэй дүнгөөр арбан үдэрэй туршада эртын ороohото ургамалнуудые һайн шанартайгаар дүүргэһэн коллективтэ дамжуулгын Улаан туг, Хүндэлэлэй грамота болон 200 түхэриг мүнгэн шан олгогдохо байна. Мүн лэ газар хахалалгада, наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ оруулалгада, культиваци хэлгэдэ, борнойлгодо шалгарагшадта мүнгэн шан үгтэхэ юм.

Хабарай тарилгын үедэ арадай хиналтын, партийна болон депутатска бүлэгүүд байгуулагданхай. Эдэнэр тарилгын хүдэлмэриин шанар шалгаха, зүбшэл заабаринуудые үгэхэ ёһотой. Колхозой механизаторнууд эртын ороohото ургамалнуудые тарижа дүүргэнтэбэ.

Б. БИРБАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ШЭНЭ ГУРИМААР

...районой «Мир» колхозой тракторно-таряан ажалай бригада шэнэ ёһоор ...н тоосооной хамтын гуримаар ажаллажа ...ажахын ахалагша экономист Ольга Шагдуровна ...н гурбан отделениин ...стнуудые хамтын подрядай гуримтай һайса танилсуулһан юм.

...Бургалтайн отделениин тракторна бригадынхид ...мые зүбшэн хэлсээд, ...шаажа, үглөөдэрһөөнь ...ажалай бүтээсые ба ...шангадхажа эхилээ ...н бүхэн бултанай түлөө, ...дадаа нэгэнэй түлөө ...» гэһэн заабариие дээрэнь дүүргэхэ саг ...жэ бригадын гэшүүн ...сэлгоно. Юуб гэхэдэ, ...стнуудай дунда «нюсэ...рта далдагүй, хэншье ...маагүй, алдуу дутуу...сэхэ шүүмжэлхэ ёһо...тэһэн зугаа суглаанай гаража байгаа һэн.

...н гэшүүдэй олонхинь ...«Залуу наһан за...гэтэл, эсэхэ сусахые ..., үдэр һүнигүй тэдэнэр ажаллана. Мүнөө хабарай сагай уларилай хэды муушье һаань, Бургалтайнгаа талаар трактор агтынгаа аялгые таһалгаряагүй зэдэлүүлжэ, Баруун-Эрээлжэ, Доодо-Боон гэжэ газарнуудта нёдондоной паарые элдүүрилбэ. 560 гектарта шэниисэ тариба. Эндэ МТЗ тракторай жолоошод Даша-Нима Чойдоров, Цыден-Дамба Баинов, Алексей Цыремпилов, ДТ-75-ые жолоодогшод Сергей Гендунов, Витя Замбалаев, Цырен-Доржо Цыренов гэгшэд үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, даабарияа үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн энэ үе соо 440 гектар газар хахалагдаа. К-700 гэжэ хүсэтэ тракторые жолоодогшод Виктор Бадмаев, Сынгэ Доржиев гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллаа.

Тус бригада 2867 гектар элдүүрилхэ газартай юм. «К-700» түхэлэй хоёр, «ДТ-75» түхэлэй зургаан, МТЗ-50 гэһэн табан «булад хүлэгүүд» бүхы ажалыень хэхэ юм.

Д-Д. БУЯНАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Репортаж

БОГОНИ БОЛЗОРТО

Энэ жэлэй хабарай тарилгын эхеэр ажахын тоосоондо ороһон тракторно-таряан ажалай бригадын коллективые коммунист, парткомой гэшүүн Олег Анатольевич Катин хоёрдохи жэлээ хүтэлбэрилнэ.

Тус бригада хараалагдаһан саг болзортоо 6 мянга шахуу гектар ороohото ургамалнуудые һайн шанартайгаар тариха даабаритай юм. Арбан үдэрэй туршада 500 гектарта хара таряа, 1300 гектарта шэниисэ, 400 гектарта ешмээн таригдаа. Һалхитын Хүтэл хүрэжэ ерэхэдэмнай, хүсэтэ К-700 түхэлэй 4 трактор, Т-4 түхэлэй хоёр трактор сеялкэнүүдые шэрэнхэй түлэг дундаа тарилга хэжэ байба.

—Эндэ комсомолшууд Сергей Земеров, Владимир Николаев, Василий Лужников, Александр Катин, Александр Спирин, Николай Казазаев гэгшэдэй тарилгын агрегадууд хүдэлнэ. Халаа-найнгаа даабарие 120—125 процентһээ бага бэшээр дүүргэнэ. Хэһэн. бүтээһэн хүдэлмэринь үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэ,—гэжэ совхозой директор П. Захаров хэлэнэ.

Мүнөө жэлэй хабарай тарилгада хүдэлжэ ябаһан эдэ залуу хүбүүд үнгэрһэн жэлнүүдтэ үндэр бүтээсэтэ, эрхим шанартай ажалаараа ажахы доторoo мэдээжэ болоһон байха юм.

Совхозой тоог дээрэһээ үрэһэ зөөдэг автомашинануудай жолоошод Дамба Жамбалдоржиев, Николай Третьяков, Владимир Илларионов гэгшэд габшагайгаар хүдэлжэ, һайн жэшээ харуулна.

Гэхэтэй хамта ажахын эрхим механизаторнууд Павел Климов, Василий Беликов, Виталий Вахрушев, Александр Лужников, Владимир Замеров гэгшэд газар хахалха түсэбтэ даабаряа 120—130 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

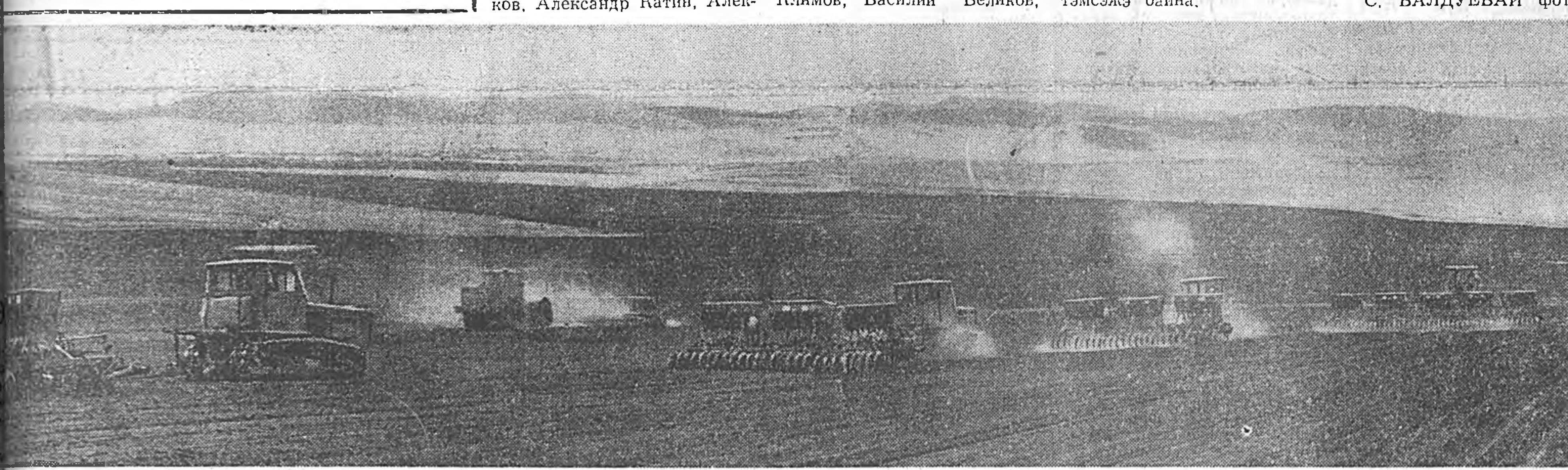
Тарилгада хүдэлжэ байһан механизаторнуудай ажалай дүнгүүд үдэр бүхэндэ согсологдожо, нютагай радиогоор дамжуулагдана. Түрүү һууринуудые эзэлэгшэдэй хүндэлэлдэ ажалай алдар солын Улаан туг үргэгдэнэ.

Хоринн районой «Георгиевский» совхозой механизаторнууд Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлэлсэн, ниитынгээ адууһа малые бардам хүрэхэ тэжээлээр хангахын түлөө хамаг хүсэ шадалаа зорюулан ажаллаха зуураа, түрэл автономито республикынгаа 60 жэлэй ойн баярые ажалай эрхим бэлэгээр угтахын түлөө тэмсэжэ байна.

Социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэ «Георгиевский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, партийна комитет, үзэл сурталай эдэбхитэд тон ехэ анхарал хандуулдаг гээшэ. Энэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, имагтал өөһэдынгөө зорилгонуудые һайнаар мэдэхэ хүнүүд ажалдаа үльгэр жэшээ харуулан оролдодог гээшэ. Совхозой полевой стан дээрэ харуулан ойлгуулха зүйлнүүд түгэс дүүрэнээр түхеэрэгдэнхэй. Тусхай графигые баримталан, политинформаторнууд, лекторнууд, агитаторнууд, мүн бусад эдэбхитэд саг үргэлжэ һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабарай тарилгын үе.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МОСКВАДА ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

МПЛА—Ажалай партиин түрүүлэгшэ, Анголын Арадай Республикын Президент Ж. Э. душ Сантуш КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Совет правительствын уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр майн 16-да Москва ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ тэрэниие угтаһан байгаа.

* * *

Энэл үдэр Кремлиин Ехэ ордон соо совет-анголын документнүүдтэ гар табигдаба.

КПСС болон МПЛА—Ажалай партиин хоорондохи харилсаан тухай хэлсээндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов, Жозе Эдуарду душ Сантуш гараа табиһан байгаа.

1983—1984 онуудта СССР-эй ба НРА-гай хоорондохи эрдэм, соёлой харилсаан тухай протоколдо А. А. Громыко, МПЛА—ПТ-гэй ЦК-гай гэшүүн, НРА-гай гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Жоржи гараа табиба.

КПСС-эй болон МПЛА—Ажалай партиин хоорондохи партийна холбоо барисаанай түсэбтэ Б. Н. Пономарев болон уласхоорондын харилсаа холбооной талаар МПЛА—ПТ-гэй ЦК-гай секретарь А. Ван-Дунен (Мбинда) гар табяа.

Совет талаһаа — нүхэд Г. А. Алиев, В. В. Гришин, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков болон бусад тусхай тушаалтад;

Анголын талаһаа—Ж. Э. душ Сантуштай хамта ябаһан НРА-гай партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшад документнүүдтэ гар табилгын үедэ байлсаба.

ХАНИ ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов МПЛА—Ажалай партиин Түрүүлэгшэ, Анголын Арадай Республикын Президент Жозе Эдуарду душ Сантуштай майн 16-да Кремль соо уулзаба.

Хани барисаанай ба үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ уласхоорондын байдалай зарим гол шухала асуудалнууд, нэн түрүүн Африка түбиин урда хубидахи байдал, мүн совет-анголын хоёр талын харилсаанай асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

США түрүүтэй империалис хүсэнүүдэй ээрхэг түримхэй балмад ябуулганууднаа уламжалан, дэлхэйн зарим районуудта тохёолдоһон уршаг түбэгтэй байдалаар һанаагаа зобожо байһанаа хоёр тала уласхоорондын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ мэдүүлбэ. Дайнай аюулые һуларуулхын, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлахын, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал болон аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө түрүү үзэлтэй, эб найрамдалда дуратай, национально-сүлөөрэлгын бүхы хүсэнүүдэй тэмсэлые саашаданъ эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Африкын урда хубиин асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсалгын үедэ Анголодо эсэргүүгээр ЮАР-ай үүдхэһэн соносхогдоогүй дайе дары түргөөр болюулха, тэрэнэй газар дайда дээрэһээ расистнуудай сэрэгүүдые гаргаха, мүн Анголодо эсэргүү хархис эмхинүүдые дэмжэлгые, «фронт шадарай» бусад гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр ЮАР-ай үүдхэһэн һүйдхэлтэ ябуулгануудые болюулха эрилтэнүүдые хоёр тала табиһан байгаа.

Тэрээндэ ямаршье хабаагүй Кубын сэрэгшэд-интернационалистнуудай Анголодо байһан тухай асуудалтай холбожо, Намибиин арадта бэеэ дааһан байдал олгохо тухай асуудалые зорюута унжагайруулжа байдаг США-гай ба тэдэнэй союзнигуудай ябуулгануудые эрид буруушааба.

Анголын экономико болон өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлхэ, гадаадаһаа тохёолдуулагдаһан аюулые зайсуулан сараха хэрэгтэ Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай үзүүлжэ байдаг интернациональна туһаламжын түлөө гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа Ж. Э. душ Сантуш мэдүүлбэ. Бэеэ дааһан ба дулдыданги бэшэ байдалаа, газар дайдынгаа бүрин бүтэн байлгые хамгаалхадань Анголын Арадай Республикада Советскэ Союз саашадаашье туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ юм гэжэ совет талаһаа мэдүүлэгдээ.

Хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорой бата үндэһэ һуури дээрэ СССР-эй ба Анголын хоорондохи хани барисаанай, али бүхы харилсаанай хэлбэришэгүйгөөр хүгжэн бэхижэһэндэнь сэдьхэлээ ханажа байһанаа Ю. В. Андропов, Ж. Э. душ Сантуш мэдүүлхэ зуураа, али бүхы асуудалнуудаар холбоо барисаагаа саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ тэмдэглэбэд.

ПРОКОПЬЕВСКДО—ҮНДЭР ДЭЭДЫН ШАГНАЛ

ПРОКОПЬЕВСК (Кемеровскэ область). (ТАСС). Прокопьевскые Кузбассай эрдэни зэндэмэни гэжэ нэрлэдэг юм. Ажахын ба соёлой байгуулалтада, нүүрһэнэй промышленностиие хүгжөөлгэдэ ажалшадайнь туйлаһан амжалтануудай түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнда немец-фашис булимтарагшадые бута сохижо, Илалта туйлалгада горитой хубитаяа оруулһанайнь түлөө энэ хотые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаба. Үндэр дээдын шагнал барюулалгада зорюулагдаһан партиин городской комитедэй, арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй баярай суглаан майн 16-да эндэ болобо.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюроһоо бүридэһэн хүндэтэ президиумые суглараашад ехэ дэбжэлтэтэйгээр һунгаба.

Сугларагшадта халуун дулаанаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев суглаан дээрэ үгэ хэлээ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Россин Федерациин Верховно Соведэй Президиумэй ба правительствын үмэнэһөө тэрэ Эхэ оронойнгоо үндэр дээдын шагналаар сугларагшадые, городой ба областиин бүхы ажалшадые халуунаар амаршалба.

Сугларагшадай альга ташалга доро М. С. Соломенцев хотын тугта Ажалай Улаан Тугай орден зүүлгэбэ.

БУРЯАДАЙ АССР 60

Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүд — Москвада

УУЛЗАЛГАНУУДҺАА ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД

...хото харалгада ерэһэн ...республикын түлөөлэг... үнгэрһэн үдэрнүүдтэ ...хотын ажалшадтай ...байһан уулзалга... бэлдэбэ. «Россия» ...эй концертнэ залда ...артистнууд республи... литература болон ис... үдэрнүүдэй нээл... ёһололой хамтын ...хоёр үдэр соо ре...хэбэ.

...эй уран зураашадай ...шанда, мүн РСФСР-...эй уран бүтээлэй бо...шэмэглэлэй искус...ейдэ манай Уран зу...й холбооной түлөө... выставкэнүүдээ дэлгэ...шын түхеэрэлгэнүү...эсхэбэ.

...зохёолшоднай Твер...ьварай 25-дахи гэр...И. Герценэй түрэһэн ...бхинэһэн, СССР-эй ...зохёолшодой холбоо...дэхи М. Горькиин ...Литературна ин...хүрэжэ, багшанар ...студентнэртэй уулза...алдэһэн байна.

...уран зохёолшодой ...тус институт гү, ...эй дэргэдэхи литэ...дээдэ курсануудые ...гээшэ. Тиигэжэ ...совет орон соогоо, ...дэ мэдээжэ боло...н зохёолшодой, ли...шэнжэлэгшэдэй һо...й семинар, хэшээл...һураһан, бэлиг мэр...дээшэлүүлһэн байха. ...литературын түлөө...э анха түрүүн Цы...Арсаланович Жим...ерценэй гэртэ» һу...раһан юм.

...Максим Горькиин нэ...Литературна инсти...зохёолой орёо на...алнуудые залуу бэ...урда дэлгэжэ, тэрэ...т шадабариин мүлирэн мүндэлхэ хэрэгтэ тон һайн нүлөө үзүүлдэг даа,—гэжэ Цыден-Жап Арсаланович хөөрэнэ. — Мүнөө үедэ тус институдта манай эхилэн бэшэгшэд Надежда Шагдурова, Амар-Сана Улзытуев, Агу Содномов гэгшэд һуража байна.

РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ, Ленинскэ шангай лауреат Сергей Владимирович Михалковтой уулзагдаба.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ буряад литературын зохёолнууд Москвагай түбэй хэблэлнүүдээр яһала олоор гаргагдаа. Шэнэ бэлигтэн тодорон гаража байна. Майн 19-нэй үдэр РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной секретариадай заседани дээрэ буряад нүхэдэйнгөө табигдаһан номууд тушаа һанамжануудаа хэлэхэ байнабди. Удаань А. Фадеевэй нэрэмжэтэ Литераторнуудай түбэй байшанда Буряадай түлөөлэгшэд уншагшадтай уулзаха. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудаа манай айлшад амжалтатайгаар үнгэргэхэ байха,—гэжэ нүхэр Михалков тэмдэглээ һэн.

— Би урда тээнь Улаан-Үдэдэ Буряадай оперо болон баледэй театрайхидтай танилсаа һэм. Энэ коллективтэ эрхим һайнаар дуулажа, хатаржа, харагшадта һайшаагдаһан, нэрэ солотой болоһон залуу артистнууд олон. Энэ харалгада Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрайхид концертын баян программатай ерээ байна. Илангаяа оперонууд болон баледүүдэй классическа, мүн нютагайнгаа авторнуудай зохёолнуудһаа хэһэгүүд үндэр дээдэ мэргэжэлэй хэмжээндэ гүйсэдхэгдэхэ байха гэжэ этигэгдэнэ, — гээд Россин Федерациин габьяата артист, мүн РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат О. Н. Ченчикова һанамжална.

РСФСР-эй арадай артист М. Глинкын нэрэмжэтэ бүхэсоюзна конкурсын лауреат Д. Ц. Дашиевтай уулзабабди.

— Түрэл Буряадайнгаа хүгжэжэ байгаа искусствые Москвагай харалгада хоёрдохиёо түлөөлэлсэжэ ерэбэб. Ниислэл хотын эрилтэ ехэтэй харагшад болон шагнагшадай урда харюусалга ехэтэй шалгалта гарахамнай гээшэ. Һүүлэй арбан жэлдэ туйлаһан амжалтануудаа хуруу хухадгүй дээдэ хэмжээндэ харуулха, үзүүлхын тулада нютагтаа яһалашье бэлдэжэ гараа гээшэ һэмди.

— Дугаржап Цыренович, та ямар зохёолнуудые гүйсэдхэхэ байнат?

— Ород, буряад арадай дуунуудые, оперонуудһаа хэһэгүүдые. Тусхайлбал РСФСР-эй арадай артист Л. Левченкэтэй Дж. Вердиин «Отелло» оперoһоо Дездемона Отелло хоёрой дуэт гүйсэдхэхэбди. Мүн Леонкаваллын «Паяцы» оперoһоо Канногой ариозо гэхэ мэтые дуулахаб, — гээ һэн.

— Буряадай уран зурагай болон уран бүтээлнүүдэй олон тоото зүйлнүүд хоёр выставкэ болгон хубаарилагдажа үргэнөөр табигдаба. Майн 17-до, 18-да нээгдэхэ эдэ выставкэнүүдтэ орожо харагшад буряад арадай, тэрэнэй түлөөлэгшэдэй шэнэ бүтээлнүүдые һонирхон, баясан хаража, ёһотоор сэгнэхэ байха, — гэжэ РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ С. П. Ткачёв онсолон тэмдэглэбэ.

Үсэгэлдэр үглөөнэй 10 сагта Москва ерэһэн манай республикын түлөөлэгшэд Улаан талмай дээрэхи В. И. Ленинэй Мавзолейдэ ерэжэ, венок табин ёһолбо. «В. И. Лениндэ. Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүдтэ хабаадагшадһаа» гэжэ венок дээрэнь бэшээтэй. Удаань манай түлөөлэгшэд Кремлиин ханын дэргэдэхи Танигдаагүй сэрэгшын хүшөөдэ мүн лэ венок табин ёһолбо.

Ив. ОЧИРОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Буряад ороной уран зохёолшодой делегаци Улаан талмай дээрэ.** (Москваһаа фототелеграфаар абтаба).

ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

Арадай депутадуудай районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй, республикын Госбанкын районно отделенинүүдые эрхилэгшэнэрэй зүблөөн үсэгэлдэр КПСС-эй обкомдо болобо. Тус зүблөөе партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев нээгээ.

Госбанкын Буряадай конторые эрхилэгшэ А. А. Вязинский элидхэл хэжэ, хүдөө нютагуудта гэр байрануудые олоор бариха, тиигэжэ ажалшадые зохид һуудал байдалтай болгохо зорилготойгоор гүрэнэй урьһаламжын мүнгэ үргэнөөр хэрэглэхэ тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ арадай депутадуудай Бэшүүрэй районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ С. Г. Санжиев, Кабанскын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. А. Данько, Госбанкын Түнхэнэй районно отделениие эрхилэгшэ А. П. Гулькова, Госбанкын Зэдын районно отделениие эрхилэгшэ М. А. Иванова, Баргажанай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ К. М. Шурыгин, Захааминай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ С. Л. Гатапов, республикын хүдөө ажахын министр В. У. Дарханов, республикын ой модоной ажахын министр Н. Е. Шелковников болон бусад хабаадаба.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хүдөө нютагуудта хубиин гэрнүүдые бариха хэрэгые саашадань улам һайжаруулха, һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохын тула нютагай Соведүүдэй ойрын жэлнүүдтэ бэелүүлхэ зорилгонууд дээрэ тогтобо.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

ТАРЯАЛАНГАА АШАГТАЙГААР ХЭРЭГЛЭХЭ

Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арад мүнөө эронойнгоо Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула габшагай шангаар хүдэлжэ байна. Партиин табиһан энэ хараа зорилгонуудые нэрэтэй солохойгоор шиидхэхэ хэрэгтэ колхоз, совхозууд өөһэдынгөө хубитануудые оруулха ёһотой. Илангаяа энэ хэрэгтэ түдеэлэй хүн зон ехэ харюулха болоно. Тиимэһээ мал болон тарлан ажалай продуктнуудые ехээр үйлдэбэрилхын тула газарта эзэн байха гэээшэ ехэ удха шанартай. Энээн тушаа Николаевска областиин «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Я. Ипатенко статья соогоо онсолон тэмдэглээ һэн.

Тэрэнэй бэшэһэн статьяһаа уншаад байхадаа өөрынгөө хэһэн ажалые шэнжэлэн үзэхөөр байна. Тэд хэнэйшье мэдэхэ, хүдөө ажахын [illegible] арга боломжонууд [illegible] бии юм да. Тэрээн тушаа энэ [illegible] һанаһан хүм.

Манай ажахы республикынгаа урдахи талата зоной оролог юм. Тиигэдэшье Бурьяад оронай сагай уларилые хэхэл таарууғүй нютаг гэжэ хэлэдэгшье дэмы бэшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ тохёолдохон ган гасуур тарлан эрхилхэ хэрэгтэ ехээхэн һаад ушаруулна.

Ажахымнай хадалиг хэээрэтэй газарта оршоно. Имэнээ бидэндэ уһалагдаагүй тарялан үгы юм. Тиимэһээ бали ургаса абалгаа нэн түрүүн сагай уларил эхэл нүлөө үзүүлдэг гэээшэ. Хэрбээ газарай һайнаар ашаглаал һаа, ажилалтын заатагүй түйлагдаха байһаниинь эдэ тоо, баримтанууд гэршэлнэ. Һүүлэй хорин жэлэй туршада ороонхото ургамалнуудай ургаса абалгаа [illegible] 1962, 1972, 1982 онуудые гэхэ гү, али арба-арбан жэлые абахада дүнгүүдынь иһала ондоонууд. Тусхайлбал 1962 ондо тарлалангай 53 процентнь ороонхото ургамалнууд, 16 процентнь тэжээлэй ургамалнууд, 29 процентнь паар эзэлһэн байна. Тиихэдээ эндэһээ гектарай 18,3 центнер ороонхон абтаа гэхэ гү, али дун хамта 69500 центнер тариан хураагдаа. Иигэжэ бүхы тарлалангай гектар бүридэ 11,6 центнер тэжээлэй единица хүртэһэн юм.

1972 ондо тарлалангай 66 процентнь ороонхото, 16 процентнь тэжээлэй ургамалнууд, 15 процентнь сэбэр паар эзэлээ. Имэ ушарта гектарай 13,6 центнер ороонхон хураагдаа гэхэ гү, али бүхэдөө 72.300 центнер тариан сохигдоо, энэнь бүхы тарлалангай гектар бүридэ тоолоходо 11.5 центнер тэжээлэй единица болоо.

Ороонхото ургамалнуудай таригые 13 процентээр дээшэлүүлхэдэмнай 2800 центнер үрэ ехэ ороонхон абтаа. Харин тарлалангай гектар бүхэнинь 0,3 процентээр үрэжэлтэ хубиса доошолуулһан байха юм. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, нэн түрүүн сэбэр паарыа 14 процентээр бага болгоһондоо [illegible] бшуу.

Нёдондо тарлалангай 49 процентнь ороонхото, 27 процентнь тэжээлэй ургамалнуудһаа, 19 процентнь сэбэр паар байһан юм. Имэ структуратай гектарай 19.2 центнер ороонхон ургаса гараад, али дун хамта 73.960 центнер тариан сохигдоо. Энэнь тарлалангай гектар бүридэ 14.1 центнер тэжээлэй единица хүртэһэн болоно.

Үнгэрэгшэ жэлые 1972 онтой зэргэсүүлэн харахада, ажахы дотор 17 процент хүртэр ороонхото ургамалнуудай тарилга доошолбошье, ургасань хараа байса дээшэлһэн байха юм. Мүн 11 процент тэжээлэй ургамалнуудай тарилган 4 процент сэбэр паарай хахалалтын дээшэлүүлэгдэхэдэнь, бүхы тарлалангай гектар бүриин тэжээлэй единица 2.6 центнер нэмэгдээ.

Эндэһээ гансал тарлалангай структурынь ондоо болгоходо, ургасань дээшэлхэ бшуу. Имэ ушарта үйлдэбэрилэгдэһэн продукциин өөрын үнэ сэн хямдарха байна.

Бидэ үнгэрэгшэ жэлэй структуры манай байдалда таарама гэжэ тоолонобди. Юуб гэхэдэ, имэ байдалда газарай үрэжэлтэ хубинь һайжарна бшуу.

Мүнөө ажахыдамнай тарлалангай табан севооборот нэбтэрүүлэгдэнхэй. Иигэжэ бүхы полинуудаа үргэдхэбэйбди. Эгээл бага полимнай 220 гектар, ехэмнай 440 гектар болодог юм. Нютагайнгаа газарые харада абахадаа, эдэ полинууд манайда эгээл таарама гэжэ һанагдана.

Дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор нёдондо гектар бүриһөө дунда зэргээр 19,2 центнер ороонхон, тэрэ тоодо 23,6 центнер шэниисэ, 20,4 центнер хара тариа ургуулаа һэмди. Энэ үедэ ургаса ямар аргаар абабабди гэхэдэ, бидэ өөһэдөө таарама һайн сортын үрэһэ хэрэглэдэг болонхойбди.

Үнгэрэгшэ жэлдэ колхоздомнай гурбан сортын шэниисэ тарилгада байва. Тусхайлбал, 1009 гектарта «онохойская-4», 71 гектарта «бурятская-79», 1072 гектарта «бурятская-34» сортын хүрэнгэ хэрэглэгдээ һэн. Эдэ сортын үрэһэнһөө гектарай дунда зэргээр 23—24,5 центнер ургаса абтаһан байна. Олон жэлэй туршалга, шэнжэлгын дүнгөөр байгша ондо «онохойская-4» сортын шэниисэ хүрэнгэһөө арсахамнай. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ гансал ургаса үгэдэг «бурятская-34», «бурятская-79» сортын шэниисэ хэрэглэжэ эхилхэ гэжэ шиидэнхэйбди. Обёос тариха талаар «онохойский-547», «Алтан бороо» гэһэн сортнуудһаа тогтууритай һайн ургаса абтадаг. Тиимэһээ обёосые тэжээлдэ ородог ургамал гээд жэл бүри ехээр таридагбди.

Ажахыдамнай мүнөө болотор хартаабхын һайн сортын үрэһэн үгы байһаар. Хартаабхашад тэжээлдэ ородог хоёр сортын үрэһэ хэрэглэнэ. Имэ ургаса худалданшье абтадаггүй. хадагалхадашье бэрхэтэй. Харин жэл бүри хартаабхын талмай үргэдхэжэл байнхай. Хэрбээ һайн сортын үрэһэ хэрэглэжэ, ургасаяа дээшэлүүлжэ шадабал, хартаабхын полние ехэдхэхээршье бэшэл даа.

Мүн хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тарилгын болзор ехэхэн үүргэ дүүргэхэ байна. Энэ талаар Казахай ССР-эй Целиноградска областиин Бараевай нэрэмжэтэ институдай эрдэмтэд ямар ургамалые хэдыдэ тарихаб гэжэ элирүүлэнхэй ха юм. Эндэхи бүхы ажахынууд ямаршье хабарай болоошье һаань, тарилгын болзорой ерэхэдэ, энэ харюусалгатай хүдэлмэриие эхилдэг байна. Харин манай райондо, республикашье дотор сагай уларилые шарайшалһаар һайн агротехническэ болзорые алдажархина. Эндэһээ намарынь ургасашье абтадаггүй, бүхы ороонхото ургамалнуудаа тэжээлдэ оруулдаг гуримтай болонхойбди. Зүгөөр юрэнхы дээрээ ямар болзорто тарилга хэхэдэ зохид бэ гэжэ ойлгосохоор саг хүрэжэ ерээ.

Һүүлэй хэдэн жэлэй ажаглалтаар харахада, манай зонодо шэниисэ майн 3 — 15, обёос майн 15—25, хартаабха майн 5-һаа, кукуруза май һарын гурбадахи декадаһаа тарижа эхилхэдэ зохисотой гэжэ һанагдана. Иигэжэ ургамалнуудаа агротехническэ эрхим болзорто тарихадаа, ургасаяа дээшэлүүлжэ шадаха байнабди. Эндэһээ өөһэдын хүрэнгын үрэһэтэй, малдаа тэжээлтэй болохо жэшээтэйбди. Харин олохон ажахынууд жэл бүри өөһэдын үрэһэгүй байдаг гээшэ. Илангаяа байгша ондо обёосой хүрэнгэ ехээр дуталдаа.

Сагай уларилай талаар бидэ тон бэрхэтэйшэг байдалтайбди. Хэрбээ эртэшэг хүйтэн газарта үрэһэ һуулгахада ургасань аалидадаг. Энэ үедэ тэрэниие буртаг ногоон даражархина. Үрэһэеэ ороййшог тарихада һүүлдэнь ургасань эртын хюруудa сохиулжа, ороонхониинь эдеэшэжэ үрдинэгүй. Эндэһээ ургаса абтанагүй ха юм.

Бидэ тарилга хэхэдээ, үрэһөө ямар гүнзэгыдэ хэды шэнээгээр оруулха нормоёо наринаар баримталдагбди. Тарилашаднай ороонхото болон бусад ургамалнуудаа май һарада тарихые оролдодог. Тэд энэ һарада хүдөөдэ ехээр һалхилжа, газарай хүрьһэнэй дээдэхи үрэжэлтэ хубинең хатаажархина. Тиимэһээ хүрэнгээ шиигтэй хүрьһэндэ һуулгахые оролдохо ёһотой. Ороонхото ургамалнуудые 8 сантиметр гүнзэгыдэ тарихада һайн гэжэ һанагдадаг.

Бидэ олохон жэлэй туршада хэһэн ажаглалтын ёһоор сэбэр паар дээрэ таригдаһан шэниисын гектар бүриһөө 6 миллион ороонхон, хойто жэлынь гектарай 5 миллион ороонхон абтадаг байна.

Мүн лэ минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые газарай хүрьһэндэ зүбөөр оруулхада ургаса хараа байса дээшэлдэг юм. Хүрьһэнэй дээдэ үрэжэлтэ үеынь хододоо хуурай байдаг дээрэһээ бидэ минеральна үтэгжүүлгээ гансал тарихадаа оруулхадамнай һайн үрэ дүн түйлагдадаг.

Һүүлэй жэлнүүдтэ таряашаднай органическа үтэгжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулдаг болонхой. Хэрбээ урдандаа сабшаланда, пропашной ургамалда нютагай үтэгжүүлгые багаар гаргадаг һаа, харин мүнөө паар дээрэ ехээр оруулагдана.

Тиигээдшье полиин гектар бүридэ дунда зэргээр 80 тонно наг шэбхэ гаргадаг болонхойбди. Имэ хэмжээгээр газарай хүрьһэндэ нютагай үтэгжүүлгые оруулхадамнай, үнэхөөрөө тарялан үрэжэлтэй болодог байна.

Газар элдүүрилхэ тухай нэгэ хэды үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Паар хахалха гээшэ мүнөө сагта тон шухала зорилгонуудай нэгэн гэхэдэ алдуу болохогүй байха. Тиимэһээ энэ хүдэлмэреэ удаарууланггүй, хараалһан саг соогоо үнгэргэхэ ёһотой. Бидэ һүүлэй хэдэн жэлэй туршада паараа дахин хахалдаг байнабди. Тэед энэмнай ехэл хүндэшэгшье, үлүүшье хүдэлмэри байшоо. Паар хахалһанайнгаа һүүлээр культиватораар газарай дээдэ үеынь элдүүрилхэдэ һайн гэжэ һанагдадаг. Иигэжэ ажаллахадамнай паарнай сэбэр, буртаг ногоогүй байдаг гэээшэ. Хэрбээ. зунай үедэ паар дээрээ наг шэбхэ оруулаа һаа, удаань өөһэдынгөө һайн дураар тэрэнээ дахин хахалхада болохо.

Һайн, тогтууритай ургаса абахын тула агротехникэдэ хэрэглэгдэдэг бүхы арга, дүй дүршэлые зүбөөр, эрхим шанартайгаар, богони болзорто хэхэ ёһотой. Тэрэниие бүтээхэ хэрэгтэ таряашан, механизатор, мэргэжэлтэн бүхэн харюусалгатай гээшэ.

С. УНИЧ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхозой ахамад агроном.

Улаан-Үдын Ленин... денто ЛВРЗ-гэй вагон... дүүлгын цехэй ком... ажалай хүндэтэ нэрэ... гэтэй гальваническа у... гай коллектив түсэбөө... үлүүлэн дүүргэдэг... тай юм. Тус участогай... лай, дайнай ветеран, 5... разрядай слесарь-заһа... лагша Василий Его... Пронин коллектив... хүндэтэй, нэрэтэй бол... үниинэй. Тэрэ залуу... үльгэр жэшээ харуула... дэлдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сл... заһабарилагша В. Е. П...

С. БАЛДУЕВАЙ ф...

Совет орон дотор

ХУРДАН ТҮРГЭН АРГААР

САРАТОВ. Эндэхи механизаторнуудай 2400-һаа дээшэ бригада болон звено эртын ороонхото ургамалнуудые тарилга дээрэ хамтын подрядаар хүдэлһэн байна. Тэдэнэр 1,5 миллион гектарта ургаса ургуулха болонхой.

Ургаса хуряалгын үедэ хэрэглэдэг вахтова арга таряашад хабарай тарилгадашье хэрэглэһэн байна. Хүрьһэнэй шиигые үлөөхын тула тэдэнэр борнойлолго, культиваци болон тарилгын хоорондо таһалдал гаргадаггүй. Волгын саанахи ажахынуудай таряашад ажалай эрхим бүтээсэ түйлана. Хүсэ ехэтэй «Кировецууд» тэдэнэртэ туһална.

Радищевай нэрэмжэтэ совхоздо эрдэм ухаанай заабаринуудта үндэһэлһэн тарян ажал эрхилхэ зональна гурим нэбтэрүүлэгдэнэ. РСФСР-эй габьяата механизатор Н. Германэй хүтэлбэрилдэг отделениин тарлашад үдэрэйнгөө даабариие хоёр дахин үлүүлнэ.

Радищевай нэрэмжэтэ совхоз область дотороо түрүүлэн тарялангай хүрьһэ хамгаалха хүдэлмэри эхилһэн юм. Тиигэжэ гектар бүхэнэйнь бүри ехэ ургаса үгэдэг болоо. Жэл бүри ажахы 80 мянган центнер ороонхо нэмэжэ суглуулна.

ХАНИ БАРИСААНАЙ БАРИЛГА

РЫБНИЦЭ (Молдавиин ССР). Эндэхи металлургическа заводой барилга дээрэ хүдэлэгшэд майн нэгэнэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн ажалай вахтые гайхамшагта үйлэ хэрэгээр тэмдэглээ. Булад хайлуулгын түрүүшын электро-пээшэнгэй һуури түсэбөөр хараалагдаһан болзорһоо урид табигдаа юм.

Булад хайлуулгын цехтэ түмэр түдэгэһөө 700 тонно булад жэл бүри абтадаг байха юм. Республикын ба Украинын хүршэ областьнуудай шэнэ барилгануудые завод энэ продукцияр хангадаг байха.

Тус предприятиие барилга ороной олохон хото городуудай барилгашадай хамтын хэрэг болонхой. Булад хайлуулгын цехтэ Курганай болон Череповецэй хүдэлмэришэд эмхи журамтайгаар хүдэлдэг. Москвагайхид ба ленинградайхид түмэр хэрэгсэлнүүдые шудхадаг байна. «Хүдэлмэришэнэй эстафетын» гуримаар эмхидхэгдэдэг дүтэрхы ажалтанай мүрысөөндэ калининградайхид ба ростовойхид оролсонхой.

Молдавиин металлургическа комбинат 1984 ондо продукци үгэжэ эхилхэ юм.

ОВОЩ УРГУУЛАГШАДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

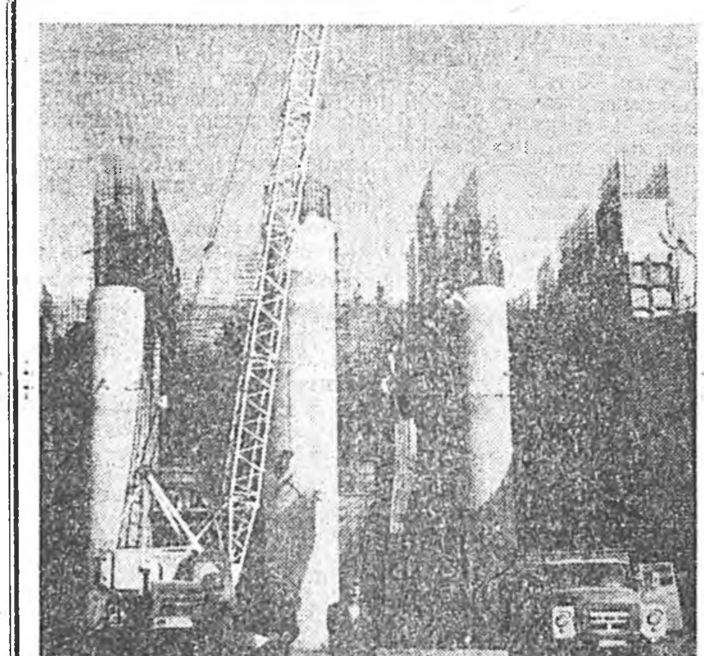
ДУШАНБЕ. Таджикистанай таряашад түхэреэн жэлэй туршада овощ тарижа ургуулдаг болонхой. Түсхай шэглэлтэй «Навбахор» совхоздо эртын капуста һая хуряажа эхилээ. Сэхэ поли дээрэһээ худалдаа наймаанай болон нийтын эдеэ хоолой промышленностиин предприятинүүдтэ тэрэ абаашагдана.

Сагай уларилай таарамжатай эрхэ байдал, газар... үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ... дэ нэгэ поли дээрэһээ... ургаса хуряаха арга... Жэшээнь, «Навбахор»... хоздо эртын капуста... һанай һүүлээр үгэрсэ... хооб таридаг заншал... гасын хуряагдахада, с... дэһэн участогуудта ба... ба редис таригдаха.

Уһалагдадаг поли ту... жэлэй туршада ашаг... гөөр хэрэглэгдэдэг юм... публикын тусхай шэ... олохон ажахынууд гек... риһөө 400—500 ц... овощ суглуулдаг.

Мүнөө жэлэй үшөө... онсо шэнжэнь гэбэл, ... нууд худалдаа наймаа... хинүүдтэй бүри нягта... боотой болоо юм. Рес... кын үрэ жэмэсэй, ... ажахын министерствы... тарижа ургуулдаг бү... совхоз худалдаа най... предприятинуудтай ... хангаха тухай хэлсээ... баталанхай.

Мүнөө жэлдэ Таджи... най тарлашад 250... тонно овощ гүрэндэ... лахаар хараална. Эн... дондонойхиһоо гори... болоно.

ТУРКМЕНИИН ССР. Уйтан хабшалнуудай хоорондо годилзоһоор Мургаб мүрэнэй үргэн голой уудамда ...жа, урасхалаа номгоруулхын тэндэ мантан ехэ хана... ган бодобо. Энэ республика соо баригдажа байгаа эн... ехэ хэмэл Сары-Язынска уһан сөөрэм гээшэ. Тэрэнэй ... хи ээлжээнэй барилга дүүрүүтэй. 5 километр утатай ха... та проектнэ тэмдэгтээ хүрэнхэй. Шлюз болон уһа гар... түхеэрэлгэ дээрэ хэгдэжэ байгаа хүдэлмэри дүүрэхэ ... тэлөө.

Барилгын хүдэлмэри «Мургабремводстрой» тресты... дохи ПМК-гай хүсөөр хэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сары-Языда баригдажа байгаа тү... рэлгэнүүдэй юрэнхы түхэлынь.

СИБИРЬТЭ РАП... ТАРИНА

Урда зүгэй нютагуудта хабарай ургамалнуудай таригдажа, сабшалангай һаял ногооржо байхада, намар таригдаһан рапсын баян ургаса хуряажа захалдаг юм. Түрүүшын хабарай ургаса хуряана гээшэ!

Дунда Азида — февраль соо, Закавказида — март соо, харин Хойто Һавказай болон Хара далай шадархи ажахынуудта нэгэ бага оройшог рапсын ургаса хуряадаг юм. Хойто зүгэй ажахынуудта бусад ургамалнуудые һаял тарижа байхадань, рапс хуряахаар болоод байдаг.

Ороной олонхи районуудта рапс «ногоон тэжээлэй» шухала ургамал болоно. Малшад тэрэнэй ашаар болзорһоо һара шахуу урид «зунай» рационодо орохо аргатай байна. Мүн намартаа «бэлшээриин» хаһые эды шэнээгээр лэ утадхана.

Рапс ямаршье эрхэ байдалда тэсэмгэй ургамал юм. Урда зүгтэ бии боолгогдоһон тэрэнэй сортнууд Сибирьтэ, Заполярида ямаршьегүй ургана. Тиимэһээ тэрэниие хаа хаанагүй ехээр тарихада болоно. Рапсын ногооной шэмэ ехэтэй хадань нютагжуулагдаһан сортнуудай болон тэрэниие ургуулха дурадхалнуудай хүрэжэ ерээдүй байхада, олонхи ажахынууд энэ ургамал тарижа эхилһэн юм. Гадна дулаан уларилтай урда зүгэй мэргэжэлтэдэй тус ургамалай ашаг үрэ болон ерээдүй тухайнь бодомжолһоор байтар газар тарялан эрхилэлгэдэ тон шэмэрүүн эрхэ байдалтай Зүүн Сибирьтэ рапс һайнаар ургажа, хэр зэргэ хүсэтэй, тэсэмгэй байһанаа гэршэлээ.

Мүнөө рапсын имэ суутай, манай полинууд дээрэ баян ургаса үгэдэг болоод байхадань, Сибириин эрдэмтэд болон таряашадай үүргэ ехэ гэжэ хэлэлтэй. Красноярска хизаарай, Буряад ороной, Омско, Шэтын болон бусад областьнуудай мэргэжэлтэд урдань эдэ нютагуудта хэзээдэшье таригдаагүй энэ ургамалые шэнжэлхэ, арга боломжыень шалгаха талаар ехэ оролдолго гаргаһан байха юм.

Сибириин ажахынуудай тэжээлэй бааза бэхижүүлгэдэ рапс ехэ үүргэтэй гэжэ хүн бүхэн ойлгодог болонхой. Кукурузатай сасуулха болоо һаа, шэнэ ургамал хоёр дахин ехэ хэмжээнэй протеинтэй (белок), 1,5—2 дахин ехээр тэжээлэй единицэ үгэдэг байна. Ужурска туршалгын станциин (Красноярска хизаар) хэһэн т... лой ёһоор, Зүүн Сиб... бэлшээриин-тэжээлэй ... ургамалнуудай дунда ... да хүрэмэ ургамал үг... Эндэ намарай рапс т... даа, хабар гектар бү... 200 центнер ургаса ... даг.

Эндэ этигэжэ ядахаа... мэн үгы гэжэ һана... Имэ һайн ургамал ш... һаа ехээр тариха хэр... Гэбэшье селекци болон... һэ хүрэнгэ тарилгын ... мэреэр энэ хэрэг хойш... тагдана. Үргэн дэлгэр... Сибирь (Ураал оролсо... тор 1981 ондо Красно... хизаарта нютагжуулаг... «Зүүн Сибириин» гэжэ... барай ори ганса сор... юм. Мүнөө Пермскэ о... тиин ажахынууд тар... тарижа эхилээ.

1982 онһоо хойшо ... хабарай «львовский» ... сорт Омско областьдо... тагжуулагдаа һэн. 198... һоо «кубанский» гэһэ... нютагжуулагдаха юм. ... ноярай селекционер... бии болгоһон энэ сор... хэ жэлһээ Новосибирск... ластиин полинууд дээр... гадаг болохо.

Ургамалай намарай ... нуудые Сибирь ходод... да районуудһаа абада... ха гэжэ ойлгосотой. ... шээлхэдэ, ногоон тэжэ... лохо кукурузын үрэһэ... дэһээл ерэдэг гэээшэ.

Гэбэшье ороноймнай ... ехэ нютаг хадаа хабарай ... сын сортнуудые урда ... эрдэм-шэнжэлгын ин... дуудта «захижа» бай... бэзэ гэжэ һанагдана. ... риин элдэб зононууд... лекционернүүдэй тусла... лэгүүдые эмхидхээ һаа, ... үрэнь һураггүй дээшэл... Харин энэ ургамал үр... дэлгэрүүлхэ дуратай... олон ха юм.

Хилын саанахи дү... шэл хэрэглэхэдэшье ... болохогүй. Һүүлэй ж... тэ Европын, мүн бү... хэйн олохон оронууд... бүри ехээр таридаг ... Тарималай талмай ду... гээр гурбанай нэгэ ... үргэдхэгдөө. Мал ... хэрэглэгдэдэг ургамал... һо болон белок ехэтэ... жээл үйлэдбэрилгые ... шэлүүлхэдэ, рапс ехэ ... гэтэй байха гэжэ тоол... но. Тэед хаа хаанагүй ... лекцидэ ехээр найдава... шэ. Юуб гэхэдэ, байгаал... экономическа тодорхой ... байдалтай зохилдуула... сын шэнэ сортнууд бии ... гогдоно бшуу.

Д. СМИРН...
ТАСС-ай шэнжэл...

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

УЛЬЯНОВСК. Областиин хартаабха тарижа ургуулдаг эгээл томо ажахынуудай нэгэн Мелекесскэ районой «Мулловский» совхоз эгээл түрүүлэн хартаабха тарижа дүүргэбэ. 600 гектар талмайда хартаабха тарихын тула тарилгашад оройдоол 6 үдэр хэрэгтэй болоо. Мүнөө область дотор арба мянга шахуу гектарта хартаабха таригдаад байна. Энэнь хартаабхын тарилгада хараалагдаһан талмайн гурбан хубинь болоно. Технико комплексноор хэрэглэһэнэй ашаар хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулагдана.

ЗАПОРОЖИ. Тарилгые дүүргэһэн областиин таряашад гансал индустриальна арга технологёор соя тарижа ургуулха юм. Соябын нэгэдэхи классай үрэһэ хүрэнгөөр ажахынууд түрүүшынхеэ өөһэдыгөө хангаа. Область дотор 8 мянган гектарһаа дээшэ талмайда соя таригдаа. Энэнь нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ болоно. Тэрэ мал ажалай тэжээлэй баазые бэхижүүлхэдэнь, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэдэнь туһалха байна.

САРАТОВ. Волгын саада тээхи эгээл холын Новоузенска районой ажахынууд область дотороо эгээл түрүүлэн кукуруза тарижа дүүргэбэ. Таряалангай хахад хубидань энэ ургамалэй тэжээлэй сортнууд таригдаа. Нёдондоной энэ үедэ кукурузашад сеялкэнүүдээ һаял полидо гаргажа байгаа һаа, харин мүнөө жэлдэ кукурузын ногоон поли дээгүүр культиваторнууд хүдэлнэ, таряалангай хойноһоо харууһалжа эхилээ. Эртын болзорто тарилга хэнэниинь, индустриальна аргаар поли элдүүрилһэнинь, уһалагдаһан гектар бүриһөө 40 центнер ороонхо абахадань таряашадта туһалха юм.

АСТРАХАНЬ. Областиин сабшалан дээрэ үбһэ хуряалга эхилээ. Лиманска, Енотаевска, Наримановска районуудта агропромышленнэ нэгэдэлнүүдэй соведүүдэй шиидхэбэреэр байгуулагдаһан ажахынууд хоорондын комплексууд тэжээл бэлэдхэнэ. Эндэ үбһэ сабшалгын болзор түргэдхэгдөө, тиигэжэ эрхим шанартай үбһэн бэлэдхэгдэнэ.

МИНСК. Белоруссида түргэн эдеэшэдэг ургамалнуудые тарижа захалаа. Энэнь белогоор баян тэжээлэй ноосэнүүдые ехэдхэхэдэнь туһалха байна. Ажахынууд 120 мянган гектарта имэ ургамалнуудые тариха юм. Энэнь үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулхада; 50 мянган гектараар ехэ болоно. Рапс, тоһолиг редькэ болон перко тон түргөөр ургадаг. Энэнь хоёр ургаса хуряахадаа, гектар бүриһөө 500 центнер хүрэтэр протеинээр баян ногоон набша намаа суглуулха арга олгохо юм.

МАХАЧКАЛА. Дагестанай ажахынууд хүсы үбһэ ба рапс сабшажа эхилээ. Хуряалгын бүхы звенонууд «поли—фермэ» гэһэн гуримаар хүдэлнэ. Энэнь үбһэ сабшахаһаа эхилээд, сенаж дараха хүрэтэр таһалгаряагүй хүдэлмэриие хангана, үбһэ хуряалгын болзорые хурдадхана. Автономито республикын олонхи ажахынуудта тэжээл үйлэдбэрилгэ тусхай һалбари болгогдон амяарлагданхай.

ТАСС-ай корр.

УНДА ХАРЯАЛГА

Үнгэрһэн зуун жэлдэ Каспиин далайн зүүн эрьеэр аяншалга хүшэр хүндэ, ехэ гайхамшагта дээрэ тоологдодог байһан юм. Каспиин далай шадархи сүл губи, Сахара шэнги, гаталан дабгадашагүй байдаг һэн. Юундэб гэбэл, зунай сагта эндэ 40 градус халуун болодог, үбэлдөө Сибирь шэнгеэр хүйтэрдэг юм. Эндэ нэгэшье һөөг модоной ургажа байхые харахагүйт, шанга һалхинһаа боложо, шорой тооһон үрхиржэ байдаг. Ундаашье харяаха уһан эндэ олдохогүй.

«Уһагүй орон» гэжэ Мангышлагай хахад аралые нэрлэдэг һэн. Мүнөө тэрэниие «Уһатай болоһон газар» гэжэ дэмы нэрлэдэг болоо бэшэ. Агууехэ украин поэт Тарас Шевченко үнгэрһэн зуун жэлдэ эндэ сүлэлгэдэ байһан юм, тиимэһээ тэрэнэй нэрэмжэтэ хото эндэ мүндэлэн бодонхой.

Эндэ тодхогдоһон атомна реакторай хүсөөр далайн уһан дабһагүй болгогдожо, Шевченко хото сэбэр уһаар хангагдадаг болонхой. Зүгөөр имэ тусхай түхеэрэлгэ дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ эндэ хүдэлгэгдэнэ. Нэгэшье модо, һөөггүй байһан газарта гоё һайхан ой модон һуулгагдана,сэсэрлиг байгуулагдаад, нарин нягтаар харууһалагдажа байдаг. Энэ хото гоё һайханаар баригданхай. Байгаалиин таарууғүй эрхэ байдалда баригдаһан хото Уласхоорондын архитекторнүүдэй холбооной зүгһөө тусхай шагналда хүртэһэн байха юм. Хахад арал дээрэхи газарай баялигые ашаглаха гээшэ манай зорилго болоно, Казахстанай шэнэ газар элдүүрилгэ шэнги Мангышлагай хахад аралда СССР-эй 53 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд ерэжэ, ехэ ажал ябуулһан байгаа. КПСС-эй XXVI съездын хараалһан зорилго оло-национальна хүдэлмэришэн ангиин хүсөөр бэелүүлэгдэжэ байна, — гэжэ КПСС-эй Мангышлакска обкомой нэгэдэхи секретарь Саламат Мукашев хөөрэнэ.

ТҮСЭБҮҮЛ БА ТҮЙЛАЛТАНУУД

МАНГЫШЛАГАЙ МЯНГАН ҺАЛААТА ХАРГЫНУУД

СҮЛ ГУБИДА ҮРЭМДЭЛГЫН МАШИНАНУУД

Мангышлагай хахад аралда нефтиин, газай ехэ хэбтэшэ олдоһон байна. Аралай олон газарта үрэмдэлгын машинанууд тодхогдожо, үндэр аранганууд тобойлдодог болонхой. Тэдэнэй хажуугаар шэнэ һуурин тосхонууд урган бодонхой. Гансал үнгэрһэн табан жэлэй үедэ нефтиин, газай 1.400 скважина малтагдаһан, нефть, газ малтан абаха 2000 оньһожоруулагдамал түхеэрэлгэ тодхогдоһон байха юм. Эхэ оромнай эндэһээ хэдэн миллион тонно нефть, хэдэн миллиард кубометр байгаалиин газ абаһан байна.

— Энэ табан жэлэй хугасаа соо нефть, газ үрэмдэн абаха 3 мянган скважина малтажа, Эхэ орондоо бүри ехээр нефть, газ үгэдэг болохобди, ехэнхи хэбтэшэ Бузачи гэжэ газарта оршодог гэжэ «Мангышлакнефть» нэгэдэлэй генеральна директор Александр Дергачев хөөрэнэ.

Бузачи хадаа хахад аралай хойто хубида Шевченко хотоһоо 300 километрэй газарта оршодог хушуун болоно. Дабһатай бур намаг доро оршоһон нефть ехэ үнэтэй сэнтэй дээрэ тоологдоно. Имэ нефть ванади элемент холисотой байжа, эрхим шанартай булад хайлуулжа абахада хэрэглэгдэдэг юм.

Бузачидахи нефть ехэ гүнзэгыдэ оршодог бэшэшье һаа, 300-һаа 1000 метр хүрэтэр байбашье, бур намагһаа абахань хүшэр бэрхэтэй. Энэ нефть малтан абалгада хүсэ ехэтэй уралай дараса хэрэглэдэг болонхой.

Бузачиин нефть абалгада үер ехэ һаад ушаруулдаг байгаа. Тиимэһээ 30 километр утатай даамба бариха ушартай болобо.

— Табан жэлэй саана иимэ гоё һайхан дардам харгы үгы байһан юм. Тойроод хооһон сүл губи зэнхыгшэ һэн,—гэжэ намтай нэгэ машинада һуужа ябаһан нефть, газ абадаг управлениин начальнигай орлогшо Максуд Борамбаев хөөрэнэ.

Хүнэй гараар гаргагдаһан дардам харгыгаар манай машина табилуулна. Хойноһоомнайшье, урдаһаамнайшье ашаатай машинанууд һүндэлнэд. Харгын хажуугаар зайн галай утаһанай линии татагданхай, нефть, газ дамжуулдаг соргонууд унжын ошоно.

—Ууха уһан дуталдадаг. үрхирдэг шорой. шуурган, шатаама халуун хүнэй ажаллахада ехэ һаад ушаруулдаг. Тиимэһээ хүдэлмэришэд Бузачида хоёр долоон хоног хүдэлдэг, удаань гэртээ харижа амардаг, тиин дахинаа Бузачида бусажа, ажаллажа эхилдэг бригаданууд тусхай вахтова һууриндa ажаһуудаг юм. — гэжэ Максуд Борамбаев хөөрэнэ.

Би Каспиин далайн эрьедэ оршоһон иимэ нэгэ үеын «нүүдэлшэдэй» һуурин ерэжэ, ажаһуудалтайнь танилсаһан байнаб. Һууринай нэгэ гэртэ оробобди. Эндэмнай Шевченко хотоһоо ерэһэн үрэмдэлгын мастер Ренат Салимов Махачкалаһаа ерэһэн Адаш Генжижанов, Краснодарай Олег Валов, Ставропольһаа Виктор Тарасов гэгшэдтэй ажаһуудаг. Таһалганууд соонь ужам һаруул, зохид, үбэлэй үедэ байрань дулаасуулагдадаг, зундаа һэрюусүүлжэ байха түхеэрэлгэтэй. Байраһаань холо бэшэхэнэ клуб, библиотекэ, столово, поликлиникэ бии.

АКТАУГАЙ ПОРТ

Мангышлак гэжэ үгэ казах хэлэнһээ «Мянган харгы» гэжэ оршуулагдана. Нэрэнь тэрээндэ ехэл таарана. Тэрээн тээшэ ошоһон машинын олон харгынууд, ута соргонууд энэ үгые батадхана. Тиишэ ошоһон дардам харгынууд зурылдажа, түмэр харгыгаар ашаанай поезднууд гүйлгэлдэнэ, самолёдууд эндэ буудаг болонхой. Эндэхи Актаугай портдо хойто далайһаа пароходууд тамаран ерэдэг.

— Актаугай портдо нефть тээһэн танкернуудые, ашаанай олон теплоходуудые ходо харахат, Мангышлак ороноймнай экономикодо ехэ удха шанартай боложо байна. Шевченко хотын пластмассын заводой гаргаһан зүйлнүүд харин 9 орондо эльгээгдэнэ. Байшан гэрнүүдые газаа талаһаань шэмэглэхэдэ хэрэглэгдэдэг далайн гоё үнгэтэй шулуун Жетыбай гэжэ газарта малтагдан абтадаг. Барилгын энэ үнгэтэ шулуун харин олохон гүрэнүүдтэ абаашагдана, — гэжэ далайн портын начальник Анатолий Петров манда хэлээ һэн.

Мангышлагай хахад аралай газарай баялигые ашаглан абалга үргэлжэлһөөр. Тэрээн тээшэ хэдэн мянган шэнэ харгы гаргагдахал.

Юрий СИНЯКОВ,
АПН-эй тусхай корреспондент.

Шевченко—Москва.

Цокто НОМТОЕВ

ҮНЭН НҮХЭД

(РАССКАЗ)

Социалис Ажалай Герой, поэт Цокто Номтоевой шулэгүүд, зохёолнууд соо Совет эрхэтэн байханаа гүнзэгыгөөр мэдэрһэн мэдэрэл тобойсо харагдадаг. 1982 ондо Буряадай номой хэблэлээр баргелдан гараһан «Хүсэн» гэжэ номой соонһоо энэ зохёолынь барандаа тиимэ.

Урин зохёолшо тэрээхэн шугамаа һаһан соогоо алдаагүй. һүүлэй үедэ бэшэгдэһэн рассказуудынь патриотическа удхатай, манай ороной олон ондоо яһанай арадуудай бата бэхи хани барисаае зурагтан харуулһан байдаг.

Мүнөө һүүлэй үедэ бэшэһэн энэ рассказынь уншагшадтаа дурадханабди.

1.

[illegible]

... гэлөөд, тагаанаа тулаад, хүүен байгша хүхэ хүбшые шэглэн ябажархиба.

2.

НЭХӨӨРӨӨШЬЕ, бүрхэг һалхитай үдэр болобо. Нараншье харагданагүй. Газаа бэрагар, хаарантан бага сага саһан бурганаг. Түглэнүүдэй хоорондуур шубуу шонхоршье олоороо ниидэнэгүй. Ой түглын наагуурхи арьялаа шэнэһэд һалхинда һэжэрүүлэн найгажа, алтан шара зүүнүүдэрээ саһа шарлатар хушана.

Үдэ багта уяатай байһан Тайга нохойнь айхабтараар хусан гангинажа, дэбхэрэн собхоржо байба. Аюурай эжы хүбүүгээ оогложо:

— Хүбүүн, нохойгоо табижархил даа. Нөөхи эсэгэшни ан шархатуулаад, нохойгоо дуудана ха, — гэбэ. Аюурай баяртай ошожо дугташажа, зүдхэжэ байһан нохойгоо арай гэжэ табихада, Тайга тогтожо байнгүй, һогообори боролжын оройгоор зурыса харайгаад лэ, ойдо орошобо.

Эхэ хүбүүн хоёр сай шанажа, эдеэ хээд, бүхэли үдэшэндөө баабай нохой хоёроо хүлеэбэ. Орой һүни болоходо, үдэшэндөө «Ангуушанай оройнь һайн, адуушанай эртэнь һайн» гэжэ байһан эхэнь һанаан үнеөндэ абтажа, һууха байха газараа оложо ядан, ушаагаа тойроно. Галаа удхална. Аюур газаа гаража, иишэ тиишээ хараашалан, шагнаархан зогсоно.

3.

ГСЭ эрьетэй хүбшын түргэн горхоной арада, арха барха шулуутай байсын нэмэридэ бариһан зэмьеэ соо байрлаһан геологуудай заахан бэетэй сагаан-эреэн нохой үдэшын боро хараанаар айхабтараар борошобо. Баһа нэгэ ондоо нохойн абяан дуулдахадал гээд, нохойнууд саашаа үгы болошобо. Геологуудай эдеэлжэ садаад байтар, нохойнь ерэжэ, майханаа зуужа, зулгаажа байгаад хусаба.

— Энэ нэгэ аягүй юумэн болоол даа, — гээд, ахалагша геологой бүтүү шара һахалаа эльбэн, майханһаа гулдиран гарахада, нохойнь саана байһан үндэр ута бэетэй хара халтар нохойтой һубарилдан, гол тээшэ гүйлдэжэрхибэ. Нохойнгоо зан һайн мэдэхэ эзэн гэдэргээ шагаажа:

— Зай, нүхэд, хубсалагты, буугаа абагты. Ямар нэгэ аюул болоол даа. Нохойнуудай хойноһоо шамдуухан ошоё, — гэбэ.

[illegible]

... лаад, минии агнаһан мүрөөр хараарай», — гэһэн тэмдэг бэшээд, Тайга нохойнгоо бойлторго дорохи забһарта хабшуулаад, нохойнгоо тархиинь эльбэн эрхэлүүлээд, гэртээ хари гэжэ ойлгуулба. Удангүй — вертолёт ерэжэ, Бадма ангуушаниие абаашаба. Тайга нохойшье хүбшые тэмгэ эсэхэн, гэр тээшээ гүйжэрхибэ.

4.

ҮДЫН хойнохоно Тайга нохой гэртээ хүрэжэ ерэбэ. Баабайгаа хүлеэжэ ядажа сүхэршөөд, яахашье мүрөө оложо ядажа байһан эхэ хүбүүн хоёр Тайга нохойнгоо бойлторгоһоо бэшэг абажа уншахадаа, һанаагаа амаржа, колхоз ошохо гэжэ эмээллээд байһан моринойнгоо эмээл абаба.

Үүр хираһнаар Аюур нохойгоо абаад, хүбшэ гараба. Тайга нохой залуу эзэнээ газаршалан, аюулай болоһон газарта сэхэ абаашаба. Юунэй болоһые шэнэ саһан дээрэхи мүр хаража, бэлэхэнээр, ном уншаһан шэнгеэр Аюур тайлбарилба. Үдхэн шугын наана хуһалуур хүнхэгэр жалгын эрмэгтэ һүрэг бодон гахайтай дайралдаад, гурба дахин буудаһан хооһон гильзэ мүр дээрэнь хэбтэбэ. Шархатаһан бодон гахайн шуһа сэсэрүүлэн, баруун талаһаань гүйжэ ерэһэн мүр аржыжа байча. Энэ арьяатанай ерэхэдэ, бүдүүн бүхэтэр хуһан өөдэ эсэгэнь аһажа, үмхи гэшүүһэн хухаржа, хүлынь һанжаад, гахайда хадаруулаа гээшэ ха гэжэ лаблаба. Баабайнгаа хэбтэһэн, шуһаа адхаһан, шархаяа уяһан газарнуудые үзэбэ. Хажуу тээшээ хорёод метр мүлхижэ, үндэр дээрэ гаража, саһанай хайлатар удаан хэбтэһэн, хүльбэрһэн байба. Эндэл хэбтэхэдээ, нохойгоо дуудаһан байгаа ха. Тайгын харайжа ерэһэн мүр эли аржыжа байна. Нохойнь шэрэжэ, голой мүльһэн дээрэ гаргаад, мүльһэн дээгүүр уруудашаһан байба. Эдэ мүрнүүдые ажаглан тайлбарилжа ябаха үедэнь агнаархажа ошоһон нохойнь буртаг соо хусаба. Аюурай ошоходо, төө ута шара һоёотой, томо гэгшын эрэ бодон гахай үхэшэһэн хэбтэбэ. Дээрэһээ хүрэжэ захалаа, захаараа сэнтээ, дороо гэдхэн хэбтэһэн тарган гахайн гэдэһэ бэлэхэнээр гаргажархиба. Баһа нохойнгоо ухаа алдан хусахада ошоходонь, түрүүшынхиһээ багашаг гахай бури һаяшаг үхөө ха, халуун зандаа шахуу хэбтэбэ. Эсэгынгээ хүби заяанда һанаагаа зобожо ябаһан Аюурые энэ баян олзошье баярлуулбагүй. «Эсэгыем хэн абараа, туһалаа гээшэб?»—гэжэ бодоно. Мүрөөрнь гол дээгүүр шууд доошолбо. Хоёр-гурбан хүтэл хушуу тойроод ябахадань, хабшуу гол сооһоо, хүнэй уһа абадаг соолгын хажууһаа хүнүүд эсэгыень үргэжэ ошоһон хэбэртэй байба. «Эсэгыем абарһан хүнүүд эндэ ойро байна бшуу,—гэжэ ойлгоһон Аюур танигдаагүй нүхэдтэ түргэн ошохоо гүйбэ. Аргагүйгөөр аржаганан борожо угтаһан сагаан-эреэн нохой Тайгые харахадаа таняашархажа, һүүлээ шарбан эрхэлбэ. Аюурташье эзэнээ угтаһан шэнгеэр хандаба.

Зэмьеэ соо хэншье үгы. Үглөөгүүр сай шанажа, эдихэ юумэ шаража эдеэд, ажалдаа ябашаһан хэбэртэй байба. Аюур эдихэ юумэ харахадаа, гэдэһээ үлдэһэнөө, ундаа хүрэһэнөө мэдэржэ, сай халаажа, тэдэнэй хоолһоо садатараа эдеэлжэ, шадал шэнээ орошобо... «Ямаршье һайн нүхэд гээшэб. Намда хүндэтэй хүнүүд, ойрымни нүхэд гээшэ. Эдэнэртэй уулзажа, һайниие хүргэхэ, танилсаха ёһотойб!»—гэжэ хүбүүн һанана. «Үдэрэй хоол барихаа ерэхэ ёһотой. Ошожо шэнэ мяха асараад, эдеэ хээд байха байна»,—гэжэ бодоод, тэдэнэй хурса һүхые абаад бусаба. Эжэл хоёр нохойгоо дахуулаад ошохо байна, тэндэ мяханда садаг гэжэ һанаһыень, геологуудай эреэн нохой арбаад метр ябаад, саашаа ошожо үгэбэгүй. «Зүб! Сэсэн һургаалтай нохой харуулда байһан сэрэгшэ шэнги, постоо юундэ орхихо гээшэб! Шамда мяха асархаб!»—гэжэ хүндэ хандаһан шэнгеэр нохойдо хэлээд, Аюур саашалба. Удангүй Аюур гахайн хахад сэжые үргэлэнхэй, гэдэргээ ерэжэ, геологуудайнгаа тегоогоор дүүрэн мяха шанажа, эльгэ шаража байтарнь, элдэб аппарат зэмсэгүүдые үргэлһэн, бүтүү шара һахалтай, үндэр багжагар хүн түрүүлэнхэй орожо ерээд:

—Степанов гээшэб, — гэжэ Аюурай гарые бариба. Хоёрдохи ябаһан хара һахалтай набтархан хүн:

— Каймакан!—гэбэ. Гурбадахи залуу үндэрынь Ткаленко гэжэ обогтой байба. Булта танилсаба.

Эсэгыем абараат гэжэ Аюур үнэн зүрхэнһөө өөрынгөө, эхынгээ зүгһөө, колхозойнгоо зүгһөө һайниие хүргэбэ.

—Бидэ туһа хүргэһэндөө, хүниие абарһандаа баяртайбди. Манай совет хүнүүдэй шэнжэ иимэ ха юм. Бэе бэедээ туһалха гээшэ ёһотой аха дүүгэй энэрхы харилсаан болоо бэшэ гү?—гээд, ахалагшань гараа дэлгэжэ:

— Би ород хүм. Энэ Ткаленко украин яһанай. Тиихэдэ Каймакан—татар. Бидэ гурбан буряад Аюур нүхэртэй болобобди. Гоё даа!—гээ һэн.

Дүрбэн арадай түлөөлэгшэд, дүрбэн хани нүхэд инаг зохидоор эдеэлһэнэй, хөөрэлдэһэнэй һүүлдэ адресуудаа абалсаад, байхадаа, Аюур шэнэ нүхэдөө гэртээ уриба. Бүтүү шара һахалтань һахалаа эльбэн уринаар энеэбхилжэ:

— Гэртээ уриһандаш ехэ баярлаабди. Мүнөө ошожо шадахагүй байһандаа гэмшэхээр. Бидэ тон шухала удха шанартай ажалые богони болзор соо дүүргэхэ даабаритайбди. Социалис уялгаяа саг соогоо дүүргэхэ хэрэгтэй бшуу,—гэбэ.

— Тиигэ һаа, хожом манай колхоздо айлшаар ерээрэйгты. Адресаа танда үгөө һэм, — гэжэ Аюур хэлэбэ.

— Зай, үглөөгүүр би городтой радиогоор хөөрэлдэжэ, эсэгыншни ямар байһые, адресыень мэдэхэб даа.

— һайн даа! Би үглөө ерэхэб. һонинойхиие сагаан эдеэ асархаб. Хоёр эмээл морёор ерэжэ, эсэгынгээ олзые абаашаха болоноб.

— Зүб, Зүб! Манай нэгэ нүхэр мяхыеш хамһалсаха, мориндош ашалсажа үгэхэ. Үглөөнэй 9 сагта хүлеэхэбди,—гэбэ.

Аюур шэнэ нүхэдэйнгөө халуун гарнуудые шангаар адхан хахасаад, Тайга нохойгоо дахуулан бусахаа гараба. Гурбан һайн нүхэдынь хойноһоонь хаража, зэргэлэн зогсоо бэлэй. Тайга нохойн танил сагаан-эреэн нохой хоёр гурбан зуугаад метр соо үдэшөөд үлөө һэн.

... үйлэдбэрилһэн байна. Мүрысөө һайнаар эмхидхэһэнэй, түрүү дүй дүршэл ба хүдэлмэрийн түрүү арганнуудые үргэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар аймагай ажалша коллективүүд эдэ ехэ амжалтануудые туйлаба.

«Табан жэлэй даабаринуудые — болзорһоонь урид» гэһэн уряа доро дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ аймагай предприятинууд эдэбхитэйгээр хабаадана. Социалис мүрысөөн хадаа ороной промышленна хүгжэлтын ябасые түргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрийн ашаг үрые арьбадхаха гол эрхэ нүхэсэл болонхой. Материальна нөөсэнүүдые алмахын, продукциин шанарые һайжаруулхын, ажалай үрэ дүнгүүдэй түлөө ажалша коллективүүдэй гэшүүн бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэл мүрысөөнэй шухала хубинь мүн.

ГОРНЯГУУДАЙ АМЖАЛТА

БЕЛГРАД. Югославиин горнягууд байгша оной түрүүшын кварталда һайнаар хүдэлөө. Нёдондоной энэ хугасаатай сасуулхада, 7 шахуу процентээр ехэ нүүрһэ малтаһан Колубарска, Костоладска, Тузлянска болон нүүрһэнэй бусад уурхайнуудай коллективүүд 15 миллион шахуу тонно хатуу түлишэ хэрэглэгшэдтэ эльгээһэн байна.

Хүрин нүүрһээр баян уурхайнууд элшэ хүсэ болон республикын промышленностиин бусад һалбаринуудые хүгжөөхэ найдамтай бааза болодог. Гадаадаһаа асарагдадаг үнэтэй түлишын түрүүшын ээлжээндэ нефть орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг түлишөөр һэлгэхэ гээшэ энэ табан жэлдэ ба удаадахи жэлнүүдтэ СФРЮ-гэй экономическа хүгжэлтын түсэбэй гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Мүнөө жэлдэ Югославиин горнягууд түрүүшынхеэ 60 миллионһоо дээшэ нүүрһэ малтахые түсэблэнэ. Тэрэнэй ехэхэн хубинь электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэхэ байна.

АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮД ТУХАЙ СССР-эй ХУУЛИИН ПРОЕКТЫЕ ЗУБШЭН ХЭЛСЭНЭБДИ

АНХАРАГДАМААР ДУРАДХАЛНУУД

Улаан-Үдын шэлэй заводой үйлэдбэриин гол цехүүдэй нэгэндэ ажалша коллективүүд тухай Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан суглаан ехэ эдэбхитэйгээр, олоной хабаадалгатайгаар үнгэрһэн байна гээд онсололтой. Үгэ хэлэһэн арбан хүнэй 8-ниинь хүдэлмэришэд байгаа. Тэдэнэр бултадаа тэрэниие бүримүһэн дэмжэжэ, һайшаажа байһанаа мэдүүлээ. Мүн ехэ удха шанартай тус документдэ хэдэн ажаглалта, нэмэлтэнүүд оруулагдаһан байна.

Манай цехэй хүтэлбэри, партийна организаци КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула горитой хэмжээ ябуулгануудые хараалһан байгаа. Бидэнэр мүнөө тэдэниие гүйсэдөөр дүүргэхэ гэжэ оролдожо байнхайбди. Энэ хүдэлмэриимнай зарим тэды үрэ дүн харагдажашье эхилээ. Жэшээнь, байгша ондо шалтагаангүйгөөр ажалдаа гарахагүй ушарнууд нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал, гурбанай нэгэ хубяар үсөөрүүлэгдөө. Мүн цехтэмнай ажаллагшад табан жэлэй гол жэлдэ 1982 онойхидо орходоо, амжалтатай һайн хүдэлжэ байнхай. Жэшээнь, бидэнэр энэ оной 4 һарын туршада түсэбһөө гадуур 224 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилөөбди. Коллективэй ниимэ туйлалтада ажалай журам һайжаруулха талаар хүдэлмэришэдэй дунда бэелүүлэгдэжэ байгаа хэмжээ ябуулганууд нүлөөлөө гээд хэлэлтэй.

Ехэ удха шанартай документдэ зорюулагдаһан суглаанда хабаадагшадай диилэнхи олониинь ажалай болон технологическа журам һайжаруулха асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулһан байгаа. Теэд энэньшье зүб ха юм. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй тоо огто олошоруулангүйгөөр ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ нэгэ шухала арга нүхэсэл мүн болоно. Жэшээлхэдэ, манай заводто 30 жэлэй туршада, хүдэлжэ байһан Ажалай Алдар Солын III шатын, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар шагнагдаһан Евгения Ивановна Шмыгина үгэ хэлэхэдээ, залхуу зайран хүнэй ажалдаа гараагүй һаань, тэдэ үдэрнүүдэйнь түлөө нэмэлтэ амаралтыень хороохо гэһэн һанамжа оруулаа. Эндэ нэмэлтэ амаралта гэһэн үгэнүүдые тайлбарилтай ха. Предприятиимнай олон цехүүдэй ажалай эрхэ байдал бэеын элүүртэ муугаар нүлөөлдэг байна. Энэ ушарһаа уламжалжа, хүдэлмэришэдэй амаралта дээрэ үшөө 12 үдэр нэмэгдэдэг юм. Тиин амаралтаһаань хороохо гэһэн дурадхал ехэ зүйтэй, зүб һанамжа мүн.

1957 онһоо заводтомнай ажаллажа байһан коммунист Геннадий Яковлевич Литвинцев нигэжэ хэлэһэн байна: «Проектын 18-дахи статья дотор бригадын гэшүүдые ажалай журам эбдэһэнэйнь түлөө харюусалгада хабаадуулха гэжэ уншанабди. «Ажалай журам эбдэһэнэйнь түлөө» гэһэн үгэнүүдтэ гүрэнэй түсэб гүйсэд бэелүүлээгүйнь түлөө гэжэ нэмэхэ хэрэгтэй. Юуб гэбэл, заатагүй дүүргэгдэхээр хараалагдаһан даабари дүүргэгдэнгүй үлэхэ ёһогүй бшуу». Энэ нүхэрнай шэл татадаг машина дээрэ үнинэй хүдэлдэг юм. Дүршэл, шадабаряар түгэс хүдэлмэришэнэй үгэ хүндэтэй гэжэ мэдээжэ. Геннадий Яковлевич түни түбшэн, даруу зантай хүн юм. Энэл ушарһаа хүтэлбэрилһэн бригаданьшье эбтэй эетэйгээр һайнаар хүдэлдэг. Байгша ондо Г. Я. Литвинцев заводой бригадирнуудай соведэй түрүүлэгшээр һунгагдаа.

Предприятидамнай гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байһан КПСС-эй гэшүүндэ кандидат залуу хүдэлмэришэн С. И. Бузин иимэ дурадхал оруулаа: «Юрэнхы эрдэмээ, политическэ болбосоролоо, мэргэжэлэйнгээ талаар бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ ябадалһаа хуляжаһан хүниие коллективтэ һаад тойбо татаһан хүн гээд сэгнэлтэ үгэхэ».

Сергей Иванович Г. Я. Литвинцевэй ударидадаг коллективтэ хүдэлдэг юм. Тиимэһээ тэрэ аха нүхэрэйнгөө хүтэлбэри доро ажалайнгаа нюуса болон онһонуудые таажа, мэргэжэлдээ яһала дүршэжэ байнхай. Мүн лэ оролдосотой, бэрхэ байһаниинь элиржэ гараа.

Заводтомнай хэдэн арбан жэлэй туршада хүдэлжэ байһан үнинэй коммунист Александр Никифорович Иванов мүн лэ тус суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн байна. Тиихэдээ тэрэ ажалша коллективүүдэй һанамжануудые, дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэһэнэй үрэ дүнгүүдые предприяти болон цехүүдэй хүтэлбэри өөһэдөө хүдэлмэришэдэй суглаанай үедэ дуулгаха гэһэн нэмэлтэ тус Хуулиин проектын 21-дэхи статьяда оруулха гэжэ хэлээ.

Үгэ хэлэгшэдэй диилэнхи олониинь предприятиин үнинэй хүдэлмэришэд. Мүн тэдэнэй дунда партиин гэшүүд олон байгаа. Ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг, суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда алишье талаараа тэгшэ хүндэтэй хүнүүдэй ехэ удха шанартай документ тухай хэлэһэн үгэнүүд, тэрэнэй зарим статьянуудта оруулһан нэмэлтэ болон дурадхалнууд хадаа шэл үйлэдбэрилэн гаргадаг цехтэ хүдэлэгшэдэй бултанай һанал бодол гээд хэлэлтэй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, цехэймнай коллектив энэ Хуулиин проектые бүхыдөө дэмжэжэ, һайшаажа байһанаа мэдүүлээ. Энээн тушаа суглаанай тогтоол соо бэшэгдэһэн байна.

Е. БОЖЕДОМОВ,
цеховэ партийна организациин секретарь.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН САААНАҺАА

ГЕНРИ УИНСТОНДА—АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕН

НЬЮ-ЙОРК. США-гай Коммунис партиин национальна түрүүлэгшэ Генри Уинстонда Арадуудай Хани барисаанай орден барюулалгада зорюулагдаһан баяр ёһолол СССР-һээ ООН-ой дэргэдэхи саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхиин байшан соо болобо.

Эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө, американ болон совет арадуудай хоорондоо үгэеэ ойлголсолгын, хани харилсаанай хэрэгтэ хубитаяа оруулхын түлөө тэмсэлдэ габьяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум тэрээндэ энэ үндэр дээдын шагнал олгоһон байна. СССР-һээ США-да байдаг онсо ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд А. Ф. Добрынин Г. Уинстонда орден барюулба. Үндэр дээдын шагналда хүртэһөөрнь тэрэ СССР-эй правительствын ба бүхы совет хүнүүдэй үмэнэһөө Г. Уинстониие халуунаар амаршалаа.

Г. Уинстон харюугай үгэ хэлэхэдээ, тэрэнэй ажал ябуулгые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө Совет правительствада гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ. Гитлеровскэ Германиие агуу ехэ совет арадай илаһан ойн баярай һүүлэхэнэр энэ шухала үйлэ хэрэгэй болоһондонь, гүнзэгы сэдьхэлһээ баярлажа байһанаа мэдүүлнэб гэжэ тэрэ хэлэбэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай түгэсэлгэдэ танай арад ехэ үүргэ дүүргэһэн байгаа. Дэлхэйн шэнэ дайе зайсуулан сарахын түлөө, ядерна дайнай аюулһаа дэлхэйе аршалан абархын түлөө мүнөө Советскэ Союз эршэтэйгээр тэмсэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада, милитаризм болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр, эб найрамдалай, американ болон совет арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ би өөрөө, бүхы американ коммунистнууд саашадаашье хүсэ шадалаа элсүүлхэ юм гэжэ Совет правительствые, бүхы совет арадые найдуулхые хүсэнэб гэжэ Г. Уинстон шагнал абаха дээрээ хэлэбэ.

Г. ГУСАГАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ПРАГА. СССР болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо, бэхижүүлгэ хадаа ЧССР-эй гадаадын политикын үндэһэ һуури болоно гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй президент Г. Гусак мэдүүлбэ. Энэ харилсаа холбоон Чехословакиин гүрэнэй хүгжэлтэдэ, тэрэнэй бэеэ дааһан байдалда, национальна эрхэ сүлөөдэ, социализмын замаар ороной саашанхи хүгжэлтэдэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ Прагын партийна организациин тоосоото-һунгалтын конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Иимэ гадаадын политическэ хараа шэглэлые чехословак арад бүрин хүсэдөөр дэмжэдэг юм.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалда сэгнэлтэ үгэхэдөө, баруунай милитарис бүлэгөөрхидэй буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга эб найрамдалда ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэ хэлэбэ.

КПЧ-гэй XVI съездын хараалһан шиидхэбэринүүдые Чехословакиин ажалшад амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна гэжэ Г. Гусак үгэеэ үргэлжэлүүлээ. Хэды бэрхэшээл түбэгүүдэй тохёолдоошье һаань, үнгэрһэн үе соо экономикодо, эрдэм, соёлдо, бусад һалбаринуудта амжалтанууд туйлагдаа. Энэ жэлэй дүрбэн һарын турша соо түсэбтэ даабаринуудай үлүүлэн дүүргэгдэжэ байһые ороной экономическа хүгжэлтын дүнгүүд тухай баримтанууд харуулна.

П. УОРНКЕ ЖЕНЕВЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ТУХАЙ

БОНН. Стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүдтэ США-гай делегациие толгойлогшо байһан П. Уорнке Баруун Германиин долоон хоногтоо нэгэ удаа гарадаг «Форвертс» журналда интервью үгэбэ. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хэлсээ баталалгада США хэр томоотойгоор хандадаг гээшэб гэһэн асуудалда харюусахадаа, нигэжэ хэлэбэ:

—Европодохи стратегическэ түхеэрэлгэнүүд тухай хэлсээн президент Рейганэй бэелүүлхэ түбхын түрүүшын зорилгонуудай дунда дан үндэрөөр сэгнэгдэдэггүй. Политическэ шалтагаануудаар энээниие бэелүүлхэ баатай болоһон дээрэһээ тэрэ Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые хэдэг юм.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ Советскэ Союзай бэелүүлдэг хараа бодолые ямараар сэгнэхэ байнабта? гэһэн асуудалда Уорнке нигэжэ харюусаба. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые США-тай хэхые оролдоно гэһэн бодол зүрхэ сэдьхэлдэмни түрэһэн байна. Тэрэ иимэ хөөрэлдөөнүүдые хэхээр бэлэн лэ. Хэрбээ хоёр талын зохихо хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулаа һаань, энээнэй бэелүүлэгдэхэ байһаниинь элитэ.

Түлхин гаргагша ракетэнүүдэй, мүн боеголовконуудай талаар Европодо ядерна хүсэнүүдэй адли тэгшэ байхыень туйлаха тухай хөөрэлдөөнүүдые Женевэдэ үнгэргэхэ гэһэн Ю. В. Андроповой дурадхалнуудта тогтоходоо, Уорнке нигэжэ мэдүүлбэ: Хэрбээ правительствада тушаал эзэлдэг байгаа һаа, энэ дурадхалые тон нарииаар шэнжэлжэ үзэхыень США-гай президентдэ дурадхаха һэм. Өөһэдынгөө ядерна буу зэбсэгүүдые бүридхэлдэ абалгаһаа Лондон болон Париж арсана гэһэн ажаглалтада харюусахадаа, Уорнке нигэжэ мэдүүлбэ:

Хэрбээ тэдэнэй түхеэрэлгэнүүдые хороохо тухай үгээ ойлголсохые һэдээ һаамнай, Франци болон Великобритани арсахадаа болохо һааб даа. Теэд бидэ энээниие хээгүй байһамнай элитэ. Бидэ хоёр ороной үмэнэһөө хөөрэлдөөнүүдые хэнэгүй ха юмбибди. Тэдэнэй буу зэбсэгүүдэй Фолкленднүүд тээшэ шэглүүлэгдээгүй байһаниинь элитэ гэжэ «Известия» газетэ бэшээ һэн. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ эдэ буу зэбсэгүүдэй бии байһые хараада абахагүйень ямаршье хашалта харшалалта, ямаршье уряанууд Советскэ Союзые баадхахагүйл.

ДАМАСКДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

ДАМАСК. Сириин президент Х. Асад Ливанай национально-патриотическа хүсэнүүдэй (НПС) делегацитай эндэ уулзаба. Ливанай түрүү үзэлтэй социалис партиин түрүүлэгшэ В. Джумблат, Ливанай Компартиин ЦК-гай Генеральна секретарь Ж. Хауи, Ливанай араб социалис дэбжэлтэ гэдэг партиин (БААС) генеральна секретарь А. Консо гэгшэд делегациин бүридэлдэ ороһон байгаа.

Энэ ороной министрнүүдэй кабинедэй һайшааһан ливан-израилиин хэлсээнэй проектын үндэһөөр Ливандахи байдал уулзалгын үедэ дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэгдэһэн байгаа. Ливанай түрүү үзэлтэй ба патриотическа хүсэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй үргэдхэгдэмэл зүблөөнэй дүнгүүдтэй НПС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй делегаци Сириин президентые танилсуулба. Тель-Авив болон Вашингтоной Бейрудта баадхаһан хэлсээн Згорта хотодо үнгэргэгдэһэн зүблөөн дээрэ буруушаагдаһан байгаа.

Москвагай, Ленинградай Агуу Пётрой, Невагай үйлсэнүүд гэжэ дуулахадаа, парижайхид ехээр гайхадаггүй. Юуб гэхэдэ, «Ород үйлсэнүүдые» французай ниислэл хотын түүхэһээ таһалхын аргагүй ха юм. Эдэнэй үйлсэ бүхэниинь өөрын һонирхолтой түүхэтэй. Жэшээнь, Агуу Пётрой үйлсэ 1-дэхи Пётрой 1717 ондо Парижда айлшалһан ушартай холбоотой. Илангаяа 1853—1856 онуудай Крымскэ дайн городой карта дээрэ олон «мүрнүүдые» үлөөгөө. Севастополиин бульвар, Крымэй, Одессын үйлсэнүүд энээниие гэршэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Париждахи Москвагай үйлсэ.

ТАСС-ай фото.

БУРЯАДАЙ АССР 60

«ХАРАГШАДШЬЕ ХАТАРАЛДАҺАЙ ДАА...»

ЕКАТЕРИНА САМБУЕВА... Бэлигтэй залуу энэ балеринын уран бэлиг манай орон соошье, мүн хари гүрэндэшье мэдээжэ боложо захаланхай. Түрэл республика соогоо, орон соо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна болон бүхэроссин фестивальнуудта болон конкурснуудта, Гаванада болоһон залуушуулай уласхоорондын фестивальда, Италида үнгэргэгдэһэн РСФСР-эй Соёлой үдэрнүүдтэ Екатерина Самбуева амжалтатайгаар хабаадаһан габьяатай. Түрүүн «Щелкунчигтэ» бишыхан Машенька басаган, һүүлэрнь бэеэ хүсэһэн Жизель хүрэтэр хэды олон жэл үнгэрөө гээшэб?!

Улаан-Үдын Пионернүүдэй байшангай дэргэдэхи хореографическа кружогто, удаань 1961 ондо хореографическа училищида хатаржа һураа бэлэй. Катиин түрүүшын багша Анна Афанасьевна Балдунникова байһан юм. Гурбан класс дүүргээд, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша З. Н. Тыжебровагай класста уран бэлигээ хүгжөөгөө һэн. П. И. Чайковскиин «Щелкунчик» залуу балеринын түрүүшын шалгалта болоо бэлэй. Училищи дүүргэлгын шалгалтын хүдэлмэри болгогдон табигдаһан энэ балетдэ Машенькын партиие Катя басаган шадамар бэрхээр хатарба гэжэ мэргэжэлтэд, харагшад сэгнэһэн байна.

Удаань хоёр жэлэй туршада Ленинградта Вагановагай нэрэмжэтэ хореографическа училищида мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хүсэлтэйгөөр ошожо, СССР-эй арадай артистка Наталия Михайловна Дудинскаяда заалгаха золтой байгаа. Гайхамшагта балерина, бэлигтэй багша-репетитор, һайхан сэдьхэлтэй энэ хүн бүхы эрдэм мэдэсээ, уран бэлигээ хүмүүжүүлэгшэдтээ дууһан дамжуулха гэжэ оролдодогынь бултанда мэдээжэ. Ленинградта һуража байхадаа, Герольдын «Тщетная предосторожность» гэһэн балетдэ па-де-де, Минкусэй «Баядеркэдэ» гол партиие Екатерина хатарһан байха.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо, 1969 онһоо түрэл театртаа олон балетнүүдтэ хабаадажа эхилээ һэн. Түрүүшын сезондо Васнерай «Гурбан мушкатер» гэһэн балетдэ Миледиие наадаха балерина үгы байба. Тиихэдэл түргэн болзор соо энэ парти залуу артистка Самбуевада даалгагдаа һэн. Һүүлдэнь кордебалетдэ, бишыхан үзэгдэлнүүдтэ, мүн ехэшье партинуудта балеринын бэлиг шадабариин арга боломжонууд тайлбарилагдаһан байна. Үнэхөөрөөшье, балерина бүхы шатануудые дабажа гараа. Жэшээнь, Чайковскиин «Хун шубуута нуурта» кордебалетдэ эгээл захын хун шубуун болоходо тэрэ хатарһан байна. Харин репертуарай гол партинуудые, нэрлэбэл, «Дуран тухай домогто» Ширинэй, «Дон-Кихотдо» Китриин, «Спартак» соо Фригиин, тиихэдэ Жизель, Гаянэ... элдэб ондо ондоо абари зантай, аяг аашатай образуудые Екатерина Самбуева байгуулаа.

—Һүүлэй хүдэлмэринүүдэйм нэгэн «Испаниин үзэгдэлнүүд» болоно. Оронойимнай суута балетмейстер, РСФСР-эй габьяата артистка Трембовельскаягай найруулан табиһан энэ зүжэгэй хатарнууд минии һанаанда ехэ тааруу, эгээл минии хүсэдэг дүлэн шэнги түргэн хүгжэлтэтэй. Тиимэһээ одоол минии һанал бодол хүсэлдэбэ гэжэ хэлэхэ байнаб,—гэжэ хүхюутэйгээр миниэрэн татажа, РСФСР-эй габьяата артистка Е. Самбуева хөөрөөгөө эхилбэ. —Энэ хадаа үндэр хэмжээнэй һургуули гэжэ эли ха юм. Илангаяа «Испанска каприччиос» угаа дуратайгаар, хүнгэн солбоноор хатараа. Тиихэдээ имагтал бидэ бэшэ, харин харагшадшье бидэнэй зүрхэ сэдьхэлэй халуун мэдэрэлые бэедээ шэнгээн, мантай адли баһал хатаралдаһай даа гэжэ һанаабди. Юуб гэхэдэ, ганса өөртөө хатарха бэшэ, харин бүхы хүндэ зорюулан, харагшадтай нэгэ зүрхэ сэдьхэлтэй болохо гээшэ һониин бэшэ гү?!—гэжэ хэлээд, балерина нэгэ хэды бодолгото болоһоной һүүлдэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ:

—Бүхэроссиин болон бүхэсоюзна фестивальнуудта, уласхоорондын хэмжээ ябуулгануудта хабаадахада, ехэл һониин, шэнэ бодолнуудые түрүүлдэг гэжэ һанагшаб. Илангаяа суута мастернууд ойрошни хатаржа байха. Һүүлэй үедэ ошоһон газарнуудһаа илангаяа Итали манай зүрхэ сэдьхэл соо мартагдашагүй мүр сараа үлөөгөө. Тэндэ үдэр бүхэндэ олон дахин концертнүүд үнгэргэгдөө, эсэшэнхэйнүүд гостиницадаа ерээд лэ, үглөөдэрынь баһал концертнүүд эхилэгшэ һэн. Зүб даа, бидэ эсэхэ эрхэгүй һэмди. Юуб гэхэдэ, бидэ—Россиин искусствын түлөөлэгшэд байгаа бшуубди. Тиигээдшье Италиин харагшад—онсо харагшад һэн тула, бидэнэй халуунаар, «Гоёо-оо!», «Брависсимо!» гэһэн хашхаралдаагаар угтадаг байгаа ха юм. Тиихэдэнь лэ баһал хүсэ шадал нэмэн, бүри һайнаар хатарха гэжэ оролдохош,—гэжэ хэлээд, балерина ханхинаса энеэхэ юм.

Байгша оной эхеэр театрай бэлигтэй солистнууд Е. Самбуева, Ю. Муруев гэгшэд Монголой оперо болон балетэй академическа театрай уряалаар аха дүү орон айлшалаа. Тэндэ 3 зүжэгтэ 2 дахин «Хун шубуута нуурта», мүн «Жизельдэ» гол партинуудые тэдэнэр гүйсэдхэһэн байна. Тиихэдээ Монголой театрай һонирхолтой труппатай бүри дүтөөр танилсаа. «Ехэ бэлигтэй коллектив байна. Москвагай, Ленинградай, Пермиин, Киевэй хореографическа училищинуудые олонхинь дүүргэнхэйнүүд. Тэдэнтэй хатархада, урматайшье, зохидшье», —гэжэ Екатерина Балдановна аха дүү арадай балетэй труппые үндэрөөр сэгнэнэ.

Москва... Түрэл Буряадаймнай 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан литературын болон искусствын үдэрнүүд... Харюусалга ехэ гэжэ хүн бүхэн мэдэрнэ. Гала-концертдэ, балетэй үдэшэдэ, олон концертнүүдтэ балетэй гол партинуудые гүйсэдхэдэг балерина, РСФСР-эй габьяата артистка Е. Самбуева хабаадажа, харагшадайнгаа этигэл найдабариие харюулхал байха гэжэ этигэнэбди.

—Евгений Светлановай «Тореро» гэһэн балетһээ, Пуниин «Венецийн найр наадаһаа» хэһэгүүдтэ түргэн хүдэлсэтэй, темпераментна хатар гүйсэдхэжэ, харагшадаа баясуулха хүсэлтэйб,—гэжэ хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ габьяата артистка хэлээ һэн.

Театрай ахамад балетмейстер, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, РСФСР-эй арадай артист П. Т. Абашеевтэй хөөрэлдэбэбди.

—Манай нюдэн дээрэ Самбуева ургаа, һураа, уран бэлигынь хүгжэн налбараа гэхэдэ, тон зүб болохо. Кордебалетэй артисткаһаа эхилээд, театрай ахамад артистнуудай нэгэн болоо ошуу. Катя юугээрээ бэшэнһээ илгарнаб? Эрэлхэг зоригтой, һананаа алдадаггүй, сценэдэ ухаангүй дуратай, гайхалтай ажалша хүн, бэрхэ мэргэжэлтэн. Ниитын хүдэлмэриин эдэбхитэн. Хүн бүхэндэ өөрын дутагдалнууд байдаг. Тэдэнээ дабаха, усадхаха гэжэ артистка тон ехээр оролдодог, сценэ дээрэ ёһотой образ байгуулдаг, тиимэһээ харагшад хододоо тэрээндэ этигэдэг ха юм. Элдэб жанрай, онсолбол, арадайшье, классическашье, комедийнэшье образые адли тэгшэ байгуулжа шадаха балерина. Тиимэһээ Италидашье, Монголдошье тэрэнэй амжалтатайгаар хатардагынь гайхалгүй. Буряадайнгаа балетэй заншалые зүбөөр хадагалан абажа ябаһан иимэ балеринэтэй байһандаа тон баяртайбди. Катя туйлаһан амжалтануудаараа сэдьхэлээ ханадаггүй, өөдөө бүри эрилтэтэйгээр хандадаг, ехэл ажалша хүн даа, —гэжэ Петр Тимофеевич урин дулаанаар Е. Самбуева тухай хөөрэжэ үгөө һэн.

Тиимэ даа. Үнэхөөрөө, энэ гайхамшагта балеринэтэй хөөрэлдэхэдэшье, ехэ аятай зохид байгаа һэн. Наринхан аад, саб-яб гэмэ бэетэй, ходол энеэбхилһэн шарайтай энэ эхэнэр сэдьхэлэйнгээ хубшэргэйе дайран, ажабайдалайнгаа, ажалайнгаа намтарые дууһан хөөрэжэ үгөө һэн. Һониин-һониин үзэгдэлнүүдые хөөрэхэдөө, ташаганаса энеэжэ, дүтын нүхэр ёһоной байдал тогтоохо юм.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: РСФСР-эй габьяата артистка Е. Самбуева, Буряадай АССР-эй арадай артист Ю. Муруев Пуниин «Венецийн найр наадан» гэһэн балетэй хэһэгтэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ОМОГОРХОНОБ, БАЯСАНАБ!

Би юрын совет буряад эхэнэрби. Малша буряадай бүлэдэ түрэһэнби. Минии эдирхэн ябахада, тусхай экспедици Ярууна нютагаар ябажа, искусствын техникумдэ ерожо һурахаар залуушуулые бэдэрһэн юм. Олдоһон тэдэ залуушуулай тоодо би оролсоо һэмби.

Искусствын техникумдэ һуража байхадамни, Буряадай искусствын түрүүшын декада боложо, һаяхан мүндэлһэн хүгжэмтэ-драматическа театрай хоорто дуулагшадай тоодо орон, тэрэ ехэ хэмжээ ябуулгада хабаадаха золдо хүртэһэн хүм.

Удаань дайнай үедэ гэр бүлынгөө шалтагаанаар театрайнгаа сценые орхихо баатай бологдоо. Гэбэшье театрта, хүгжэм дуунда дурлаһан дурамни бүхы наһан соом намтай ябалсаа, мүнөөшье ябалсаһаар. Алибаа шэнэ дуунай радиогоор дамжуулагдабал, тэрэниие хадуужа абаха, үхибүүдтээ сээжэлдүүлхэ гэжэ оролдодогби. Минии зургаан үхибүүд барандаа дуу дууладаг, эндэ тэндэһээ гэртээ сугларбал, бүлын хоор эмхидхэдэг. Харин нэгэ басагамни П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиие дүүргээд, Ивалгын гидромелиоративна училищида дуу, хүгжэмэй хэшээл хэдэг.

Би анхан хамта хүдэлһэн олон нүхэдэйнгөө үндэр амжалтаар ото омогорхожо ябадагби. Буряад оронойнгоо гургалдайнууд гэлсүүлһэн Н. К. Петрова, К. И. Гомбоева-Языкова, В. Д. Лыгденова болон бусад нүхэд РСФСР-эй арадай болон габьяата артистын үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Анхан хүгжэмтэ-драматическа театрай байхада, намтай хамта ажаллаһан М. Н. Степанова СССР-эй арадай артистка, Н. С. ...дунова РСФСР-эй арадай артистка болотороо ...гаа. Революциин урда хоймортоо гараха эрхэгүй ябаһан буряад эхэнэрэй үри бээнэр иимэ үндэр орьёлдо хүрэхэ золтой ба ха юм!

Мүнөө уран дууша ... гад ургажа байнхай мэдэнэб. Тэдэнэй урда ...гэн харгы нээлгэтэй, ...һээ уран бэлигээ мүн... ябаа һаа, ямарханшье ... дэртэ хүрэхэ аргатай...

1959, 1973 онуудта ... буряад искусство, ... турамнай Москва ... эрилтэ ехэтэй харагшад... шагнагшадай урда уран бэлигээ харуулжа, горитой амжалта туйлаад бусажа... жэ би мэдэнэб.

Мүнөө —түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар ... жэлэй ойн баярта ... уггуулан, Буряадай ... турын болон искусствын ... лөөлэгшэд алтан ... Москвагаа дахин бараа... жа, хэдэн мянган ... ша түмэнэйнь урда ... сохо болоо гэжэ ду... даа, би һанаандаа ... ехээр баярлаа һэм. Э... даа Буряад оронойм... арад зоноймнай алишье... лаараа амжалта туйла... гаршалһан толормо һ... жэшээ болоно бэшэ гү!

Би мүнөө юрын хар... дай, юрын шагнагшадай... поо нигэжэ үреэхэ б...

Туруута хүлэгтнай
Торонгүй ябаг,
Зориһон зоригтнай
Одото... ябаг!

Ц. НИМАЕВА,
гэрэй эзэн эхэнэр,
пенсионер.
Нарһата тосхон.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ШЭНХИНЭЭТЭ ГОДЛИНУУД

Һур харбалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүрбэн үдэрэй турша соо «Спартак» бүлгэмэй стадион дээрэ үнгэргэгдэбэ. Спортын табан бүлгэмэй 60 гаран мэргэшүүл хабаадажа, хёрхо мэргэнээ туршалсаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

Спортын ямар бүлгэмүүдтэ һур харбалгын үргэнөөр хүгжөөгдэжэ, хаана энэ зүйлдэ анхарал оролдолгын һулаар хандуулагдажа байһые мүрысөөн элирхэйлэн харуулаа гэхэдэ алдуу болохогүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведтэ һур харбалгада горитой анхарал хандуулагдажа, эндэ бэлигтэй бэрхэ хэдэн спортсменүүд урган гараһан байха юм. Энэ бүлгэмэй ахалагша тренер, спортын мастер Ц. Б. Будаев бэлигтэй бэрхэ залуушуулые элирүүлэн оложо, тэдэнэй мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлнэ гээд тэмдэглэлтэй. Тиигэжэ тэрэнэй хоёр һурагшань, тусхайлбал, Ц. Жамьяндашиева, С. Николаева гэгшэд уласхоорондын классай спортын мастерай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Үшөө тиихэдэ хэдэн хүн СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ.

Үнгэрһэн жэл хахадай турша соо «Труд» бүлгэмэй мэргэшүүл амжалта, илалта туйлаһан байна. Энэнь бүлгэмэй тренернүүдэй мэргэжэлтэдэй эдэбхитэй һайнаар хүдэлжэ байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Урдандаа ходо илажа гарадаг байһан «Спартак» бүлгэмэй харбагшад һүүлэй үедэ амжалтаяа алдажа байна гээд хэлэлтэй. Тус бүлгэмэй областной соведэй хүтэлбэрилэгшэд эдэ дутуу дундануудаа усадхан зайсуулха ёһотой гэжэ һанагдана.

Зүүн Сибириин технологическа институдай барилгын факультедэй 2-дохи курсын студентка, уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Николаева һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулжа, эгээл холын зайда — 70 метртэ 601 очко абажа, түрүү һуури эзэлээ. Ц. Бумбошкина-Жамьяндашиева, И. Лукашевич («Труд») удаадахи һууринуудта гараһан байна.

60 ба 50 метрһээ харбахадаа, С. Николаева 633 ба 600 очко тудажа, илалта туйлаба. Эдэ зайнуудта спортын мастернууд Я. Цыренжапова («Динамо»), И. Лукашевич, Ц. Бумбошкина гэгшэд шангай һууринуудта гарэһан байха юм.

30 метртэ һонирхолтой шанга тэмсэл болоо. Эндэ Ц. Бумбошкина 676 очко абажа, эрхимлэһэн байна. С. Николаева оройдоол 1 очкогоор гээгдэбэ. И. Лукашевич гурбадахи шанда хүртөө.

Басагад сооһоо Н. Шутукова, Л. Савченко, М. Дарханова гэгшэд илангаяа эдэбхитэй һайнаар харбаба.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Светлана Николаева М-2 упражненеэр 2509 очко абажа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёрдохёо хүртэһэн байна. Цыбикмит Бумбошкина илагшаһаа тэбхэр 100 очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Энэнь манай бэрхэ харбагшын туйлаһан яһала һайн үрэ дүн гээшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ басагатай болоһон дээрэһээ һүүлэй хоёр жэл соо һорилго бэлэдхэл хээгүй юм. Оройдоол арбан хоног соо һорилго хээд, энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ Ирина Лукашевич 2405 очко абажа, гурбадахи һуурида гараба.

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо бүхэсоюзна болон бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан спортын мастер Ц. Цыренжапов илалта туйлаха аабза гэжэ сугларагшад һанаһан байха. Зүгөөр «Труд» бүлгэмэй тренер, уласхоорондын классай спортын мастер Бадмажаб Цыбиков һайн һорилго бэлэдхэлтэй байжа, бүхы дүрбэн зайда түрүү һуури эзэлһэн байха юм. Тэрэ 50 болон 30 метрһээ харбахадаа, илангаяа һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. 638 болон 691. М-1 упражненеэр 30 метрһээ харбахадаа, Б. Цыбиков 352 очко тудажа, республикынгаа рекордые дабтаба.

Тиигэжэ тэрэ дүн хамта 2460 очкотойгоор Буряадай АССР-эй чемпион болоһон байна. Спортын мастернууд Ц. Цыренжапов, В. Дарханов, Б. Шойжилцыренов (хоюулаа «Трудһаа»), Ц. Будаев («Динамо») гэгшэд шангай һууринуудта гараа.

Цыденбал Цыренжапов, Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Валентин Дарханов гэгшэд М-2 упражненеэр хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

Буряадай багшанарай институдай 1-дэхи курсын студент Баатар Бимбаев («Труд») 2294 очко тудажа, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэбэ. Энэл бүлгэмэй харбагшад Ф. Забанов, М. Дарханова гэгшэд спортын мастерта кандидадай норматив дүүргэһэн байха юм.

Манай зарим бэлигтэй залуу харбагшад, тусхайлбал, К. Эрдынеев, В. Лазарев, Д. Доржиева, Г. Цыремпилова болон бусад һанаһанда хүрэжэ харбабагүй. Эдэнэр өөһэдөө, мүн тэдэнэй тренернүүд мүрысөөнэй дүнгүүдһээ тобшолол хэжэ, дутуу дундануудаа зайсуулха ёһотой.

«Динамо» бүлгэмэй суглуулагдамал команда (ахалагша тренерынь Ц. Б. Будаев) нэгэдэхи һуури эзэлжэ, респорткомитедэй I шатын дипломоор, кубогаар шагнагдаа. «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэд (ахалагша тренерынь Б. С. Цыбиков) хоёрдохи, «Спартагай» мэргэшүүл (ахалагша тренерынь В. И. Игумнов) гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байна. Мүрысөөнэй дүнгүүдээр һаядаа Хабаровск хотодо үнгэргэгдэхэ зонын мүрысөөндэ хабаадаха суглуулагдамал команда бүридүүлэгдэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ээлжээтэ годлинуудай табигдахын урда тээ; энэ жэлэй республикын чемпион —командна тоосоогоор 1975 ондо СССР-эй арадуудай зунай VI Спартакиадын чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер Бадмажаб Цыбиков.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ШОНЫН ГҮЛГЭДЫЕ ХЮДАН...

(РЕСПУБЛИКАНСКА КОНКУРС СОНОСХОГДОБО)

Хабар-зунай үедэ шонын гүлгэдые хюдаха тааруу зохид хаһа хүрэжэ ерэбэ.

Шононууд жэл бүхэндэ нэгэл газартаа түрэдэг гээшэ. Арьяатанай энэ зан абариие шонын гүлгэ бэдэрһэн ангуушан бүхэн һайн мэдэдэг ёһотой. Үнгэрэгшэ зундаа, намартаа шононуудай улилдаһан газарнуудые шалгаха, энээн тухай хонишод, малшад, адуушадһаа хүсэд мэдэжэ абаха шухала.

Шонын түрэмөөр, хүн зоной ябадаггүй ехэ буртаг, заатагүй уһатай газарта дүтэшэг нюугдаһан байдаг. Шонын гүлгэдые бэдэрхэ үедөө, арьяатадые үргээжэрхихэгүйн тула ой соогуур абяа шэмээгүйгөөр мариажа, буугаа һомолжо бэлдээд, ябаха хэрэгтэй. Агнуурһаа бусажа ябаһан шононуудтай туласа уулзашадаг ушарнууд нэгэнтэ бэшэ дайралдадаг гээшэ. Харгын элһэн, шабар дээгүүр шонын мүрнүүдтэ анхаралаа хандуулха шухала.

Шонын нүхэнэй хажуугаархи һэедэ эрьелдэһэн шаазгай, турлааг, хирээнүүд арьяатадай түрэһэн газар лаб лэ заажа үгэдэг. Түрэһэн нүхыень оломсоороо гүлгэдынь тэрэ үдэртэнь заатагүй абаха ёһотой. Хойто үдэрынь болгоо һаа, шононууд гүлгэдөө ондоо газарта абаашажархиһан байдаг.

Шонын нүхэ малтахадаа айха хэрэггүй. Шононууд гүлгэдөө аршалха гэжэ ангуушанда хэзээдэшье добтолдоггүй юм. Гүлгэдтэйнь хамта эхэ таһалжа, үлэгшэн шоные хороохо гэжэ ангуушан бүхэн хаба шадабаряа гаргаха зэргэтэй.

Үнгэрэгшэ жэлэй октябриин 1-һээ байгша оной октябриин 1 болотор шоно хюдалгын республиканска конкурс соносхогдонхой. Эндэ шонын гүлгэ баригшадые урмашуулхаар 60, 50 40 түхэригэй гурбан мүнгэн шан тогтоогдохоор хараалагданхай.

60 түхэригэй мүнгэн шанда 10-һаа үсөөн бэшэ шонын гүлгэ хюдаһан ангуушан хүртэдэг юм. 50 түхэригэй шан 8-һаа үсөөн бэшэ гүлгэ бариһан хүн абаха. 40 түхэригэй шан 6-һаа үсөөн бэшэ гүлгэ хюдаһан ангуушанда барюулагдадаг.

Республикымнай арадай ажахыда шононууд ехэхэн хохидол жэл бүри ушаруулдаг. Нёдондо жэлдэ Хэжэнгын райондо хэдэн зуугаад хонин шонын хүнэһэн болоһон байха юм.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнай болон ажалай ветеран, Хэжэнгын Ушхайта тосхондо ажаһуудаг 74 наһатай пенсионер ... Раднаев үнэгэ бари... шоно хюдахадаа, ехэ ... шэлтэй ангуушан. Ле... ба модоной харуул... ангуушадай бүлгэмэй ... тэрэ үни удаан саг ... дэлһэн байна.

Һаяхана Г. Р. Ра... шонын нүхэ бэдэрхэ... заар морёор гараһан ... һайн олзотой бусаба. ... лиин 27-ной үглөөгүүр... ра саһан дээрэ шонын... мүр олоод, тэрэнээ ... һөөр мүшхэжэ, һараа... жэ газарта ээтэй ... дээрэ хүрэжэ ерэбэ. ... дээрэнь гал түлеэд, ... рынь гэдхээжэ, түүдэг... тойрожо хонобо. Үглөө... бүхэли үдэртөө һайса... дээгүй газар малтажа... хэнһөө хүсэд томо ... һон шонын 5 гүлгэ ... 5 гүлгэдэй түлөө 2... хэригэй мүнгэн шанда... Раднаев хүртэбэ. ... гадна Хэжэнгын совх... гуушанда нэмэлтэ ... болгон 1 эрье хони ... байна. Урдандаа анг... габьяатай байһанайнгаа... лөө Роспотребсоюзай ... дэлэлэй хэдэн грамо... даар шагнагданхай. ... нуури олзоборилгын ... ник» гэһэн тэмдэг ... Раднаевта барюулагда... юм.

М. ГЫЛЫК...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүдөөдэ—һайн гэрнүүдые» —түрүү бэшэг. «Эхэ оронойнай зүрхэн» — Т. Волынцевагай статья. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд. Прибайкалиин районой хүндэлэлдэ ажалша коллективүүдэй жагсаал»—суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Хани нүхэд» — Т. Носковагай рассказ. «Информациин аша туһа» — Е. Шантаковой статья. «Хүдэлмэриингөө газарта һэлэн хатарна» — А. Неретинагай статья. О. Корякинай фото-мэдээсэл. «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана».

Гурбадахи хууда... «Түүхэ болон мүнөө ...» — А. Цыбиктаровай ... Уласхоорондын һонин...

Дүрбэдэхи хууда... «Онохойн янза түхэ...» Бадмаевай статья. «... ярта — һайхан бэлэг...» — О. Корякинай фото... сэл. Элдэб һонин. Со... нууд. Телевидениин про... ма.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Федорино горе», «Здравствуйте, тетя Лиса»—мультфильмнүүд. 10.20—«Вечный зов»—телевизионно уран һайханай фильм. (2-дохи хуби). «Боль и гнев»—5-дахи сери. 11.25—«Аяншалагшадай клуб». 12.25—Д. Шостакович. Оркестртэй хамта фортепиано дээрэ наадагдаха 1-дэхи концерт. 12.45—Шэнэ һонин. (12.50 час хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35—«Сибирь болон Алас Дурна зүгтэ». 16.40—«Үхибүүдтэ ангай гүлгэд тухай». 17.10—«Дуун Эсэгэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлдэг». Литвагай арадай хоорой концерт. 17.35—«Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!» 18.20—«Зайчик заблудился» — мультфильм.

Улаан-Үдэ. 18.30—«Манай партийна ажал хэрэгүүд». 19.00—«Зүүн Сибирь—киножурнал.

Москва. 19.15—«Долоон хоногой спорт». 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал».

Москва. 20.30—Футболоор уласхоорондын нүхэр ёһоной мүрысөөн. Австриин ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд наадаха. Австриһаа дамжуулагдаха. 20.00 — «Время». 22.30—«Ужель та самая Татьяна»—телевизионно фильм. 23.30—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.45—Концерт. 24.00—Олимпиадада хабаадахын түлөө футболоор шэлэн абалгын мүрысөөн. Болгариин, СССР-эй суглуулагдамал команданууд наадаха. Болгариһаа дамжуулагдаха. Забһарлалгын үедэ—«Хэрбээ элүүр энхэ ябаха гэбэл!».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00—Немец хэлэн. 13.35—9-дэхи класс. Юрэнхы биологи. «Хүгжэлтын мүнөөнэй теори». 14.05—«Таанадта, түрэлхид». 14.35—Астрономи. 10-дахи класс. 15.05—«Как видят животные»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 15.40—«ПТУ-да ямар мэргэжэлнүүдтэ, хайшан гэжэ һургадаг бэ?» «Металлист хүдэлмэр... мэргэжэлтэдые бэлдэд... 16.10 — А. П. Чехов. ... Ваня». 16.55 — Шэнэ ... 17.00—18.45—Забһарлалга... —УССР-эй Гостелерадио... бандуристнуудай трио... церт.

Улаан-Үдэ. 19.15 — ...дай АССР-эй 60 жэлэй... «Буряад орон тухай ...нүүд» — киноочерк. ... «Таанадта, агитаторнууд... политинформаторнууд».

Москва. 20.00 — Эрдэ...най һонин.

Улаан-Үдэ. 20.30 — ... сөөн. Бэдэрэлгэ, ... ажал» гэһэн дамжуулга...

Москва. 21.00 — «... нойрсогты, багашуул», ... бушкин зонтик»—мульт... 21.15 — Шэнэ фильм... хай тобшохоноор. ... «Время». 22.30 — «... вещи» — телевизионно... һайханай фильм 23.40 ... лосипедээр урилдаан, ... дамжуулагдаха.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

ШАТАРШАДНАЙ ОЛОШОРОГ ЛЭ

Буряадай хүдөө ажахын институдай актова зал соо республикын шатарай федерациин конференци болобо. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй инструктор С. Т. Баиров, «сагаан тэргэ» клубай президент Л. А. Гармаева, хотын спортын бүлгэм, клубуудай дунда шатарай хүдэлмэри ябуулдаг А. Б. Шагжиев, А. М. Игумнов гэгшэд конференци дээрэ элидхэл хэһэн, өөһэд өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулһан байна.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада республикын хүдөөгэй һургуулинуудай дунда шатарай хүдэлмэри хараа байса һайжараа бшуу. Жэшээнь, Түнхэнэй, Хурамхаанай, Баргажанай, Хэжэнгын, Сэлэнгын районуудай һургуулинуудай һурагшад шатараар үнгэргэгдэдэг олон тоото наадануудта эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсадаг болоо ха юм. Эдэнэрые шатарай нюусануудтай, орёо хүндэ бодолнуудтай даамгайгаар танилсуулжа, һургажа ябаха харюусалга ехэтэй хүдэлмэриие нютагай эдэбхитэд, багшанар һайнаар эмхидхэжэ, үнгэргэжэ байдагынь һайшаалтай. Тэдэнэй дундаһаа Д. Ванчикова (Хэжэнгэ), Н. Галданов (Баргажан), А. Рушоков (Гусиноозерск) болон бусадые нэрлэлтэй. Дурсагдагша районуудай һурган хүмүүжүүлэгшэд һургуулиин, районой түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэдэг болоһон мүрысөөнүүдтэ эдиршүүлые олоорнь хабаадуулжа байхын хойноһоо ехэтэ оролдолго гаргадаг юм. Энэнь һайшаалтай, дэмжэмээршье хэрэг гээшэ. Зүгөөр Улаан-Үдын, Прибайкалиин болон бусад районуудта энэ шухала хэрэг һанаһанда хүрэнэгүй. Эндэһээ уламжалан шатарай наадануудта дурсагдагша районуудһаа, мүн бусадшье нютагуудһаа үсөөн хүн хабаадана гээшэ гэжэ үгэ хэлэгшэд зүб шүүмжэлээ бшуу.

Һурагшад болон нютагай ажалшадай дунда шатарай мүрысөө, һорёо таһалгаряагүй үнгэргэжэ байһан районуудта шатарай наадаһанда дуратайшуулай тоо олошорно гэжэ бидэнэр һайн мэдэдэг, ойлгодогшье болонхойбди. Мүнөө Сэлэнгын, Баргажанай, Түнхэнэй, Хэжэнгын, Хурамхаанай районуудай алишье һургуули, колхоз, совхоздо хүрөө һаа, шатараар наададаггүй хүниие олохогүй байхат.

Мүн конференци дээрэ үгэ хэлэһэн Н. Б. Галданов, Э. Ц. Улымжиева, Н. Н. Елсуков, А. М. Сотнич, Б. Ц. Цырендылыков болон бусад республика дотор, илангаяа хүдөө нютагуудта шатарай һургуулида анхарал багаар хандуулагдана гэжэ шүүмжэлһэн, дурадхал, һанамжануудаа оруулхадаа, хаа хаанагүй һүбэлгэн бэрхээр наададаг шатаршаднай олошорог лэ гэжэ мэдүүлээ.

Л. АРАНЗАЕВА.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышл енности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2—60—91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-02409. Заказ № 116. Индекс 04649.